

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a treia)

5 octombrie 2011 *

În cauza T-11/06,

Romana Tabacchi Srl, fostă Romana Tabacchi SpA, cu sediul în Roma (Italia), reprezentată de M. Siragusa și de G. C. Rizza, avocați,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată inițial de domnii É. Gippini Fournier și F. Amato, ulterior de domnii Gippini Fournier și V. Di Bucci și în final de domnii Gippini Fournier și L. Malferrari, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect, pe de o parte, o cerere de anulare în parte a Deciziei C(2005) 4012 final a Comisiei din 20 octombrie 2005 privind o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) [CE] (cazul COMP/C.38.281/B.2 – Tutun brut – Italia) și, pe de altă parte, o cerere de reducere a cuantumului amenzii aplicate reclamantei,

* Limba de procedură: italiana.

TRIBUNALUL (Camera a treia),

compus din domnul J. Azizi, președinte, doamna E. Cremona (raportor) și domnul S. Frimodt Nielsen, judecători,

grefier: domnul J. Palacio González, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 1 decembrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

- ¹ Reclamanta, Romana Tabacchi Srl, este o societate italiană, în prezent aflată în lichidare, care are drept activitate principală prima procesare a tutunului brut. În momentul producerii faptelor care fac obiectul prezentei cauze, singurii acționari ai reclamantei erau soții B., care dețineau – și dețin încă în prezent – în comun toate acțiunile.

1. *Procedura administrativă*

- 2 La 15 ianuarie 2002, Comisia Comunităților Europene a adresat, în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), solicitări de informații cu privire la piața italiană a tutunului brut către asociațiile profesionale ale procesatorilor și ale producătorilor italieni de tutun, mai precis Associazione professionale trasformatori tabacchi italiani (APTI, Asociația profesională a procesatorilor italieni de tutun brut) și, respectiv, Unione italiana tabacco (Unitab, Uniunea italiană din domeniul tutunului).

- 3 La 19 februarie 2002, Comisia a primit o cerere de imunitate în materie de amenzi din partea Deltafina SpA, procesator italian membru al APTI, în temeiul Comunicării Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului acestora în cazurile de înțelegere (JO 2002, C 45, p. 3, denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea”). La 6 martie 2002, Comisia a acordat Deltafina imunitate condiționată în temeiul alineatului (15) din comunicarea menționată.

- 4 La 4 aprilie 2002, Comisia a primit din partea Dimon Italia Srl (filială a Dimon Inc. și devenită Mindo Srl) o cerere de imunitate în materie de amenzi, în temeiul alineatului (8) din Comunicarea privind cooperarea, și, în subsidiar, o cerere de reducere a amenzii, în temeiul alineatelor (20)-(27) din comunicarea menționată, precum și o cerere de reducere a amenzii, în același temei, din partea Transcatlab SpA (filială a Standard Commercial Corp., denumită în continuare „SCC”).

- 5 La 18 și la 19 aprilie 2002, Comisia a efectuat verificări în temeiul articolului 14 din Regulamentul nr. 17 în localurile Dimon Italia și Transcatlab, precum și în localurile Trestina Azienda Tabacchi SpA și ale reclamantei.

- 6 La 8 octombrie 2002, Comisia a informat Dimon Italia și Transcatab că, întrucât au fost prima și, respectiv, cea de a doua întreprindere care au furnizat elemente pentru dovedirea încălcării în sensul Comunicării privind cooperarea, intenționa să le acorde, la finalul procedurii administrative, o reducere a cuantumului amenzii care le-ar fi aplicată în temeiul unor eventuale încălcări constatate.

- 7 La 25 februarie 2004, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile pe care a adresat-o celor zece întreprinderi sau asociații de întreprinderi, printre care Deltafina, Dimon Italia, Transcatab și reclamanta (denumite în continuare „procesatorii”), precum și societățile-mamă ale unora dintre acestea, în special Universal Corp., Dimon și SCC. Destinatarii comunicării privind obiecțiunile au avut acces la dosarul administrativ, a cărui copie pe CD-ROM le-a fost comunicată de Comisie, și au transmis observații scrise drept răspuns la obiecțiunile formulate de aceasta din urmă. Ulterior, la 22 iunie 2004, a avut loc o audiere.

- 8 În urma adoptării, la 21 decembrie 2004, a unui addendum la comunicarea privind obiecțiunile din 25 februarie 2004, la 1 martie 2005, a avut loc cea de a doua audiere.

- 9 După consultarea comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante și având în vedere raportul final al consilierului-auditor, la 20 octombrie 2005, Comisia a adoptat Decizia C(2005) 4012 final privind o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) [CE] (cazul COMP/C.38.281/B.2 – Tutun brut – Italia) (denumită în continuare „decizia atacată”), al cărei rezumat a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 13 februarie 2006 (JO L 353, p. 45).

2. Decizia atacată

- 10 Decizia atacată privește, în primul rând, o înțelegere orizontală pusă în aplicare de procesatori pe piața italiană a tutunului brut [considerentul (1) al deciziei atacate].
- 11 Comisia a constatat în decizia atacată că în cadrul acestei înțelegeri, în cursul perioadei cuprinse între 1995 și începutul anului 2002, procesatorii stabiliseră condițiile de tranzacționare pentru achiziționarea tutunului brut în Italia atât în ceea ce privește achizițiile directe la producători, cât și achizițiile de la „terți presatori”, în special prin stabilirea prețurilor și prin împărțirea pieței [considerentul (1) al deciziei atacate].
- 12 Decizia atacată privește, în al doilea rând, alte două încălcări, diferite de încălcarea pusă în aplicare de procesatori, care au avut loc între începutul anului 1999 și sfârșitul anului 2001 și au constatat, în ceea ce privește APTI, în stabilirea prețurilor contractelor pe care le va negocia, în numele membrilor săi, în vederea încheierii acordurilor interprofesionale cu Unitab, iar în ceea ce o privește pe aceasta din urmă, în stabilirea prețurilor pe care le va negocia cu APTI, în numele membrilor săi, în vederea încheierii aceluiași acorduri.
- 13 În decizia atacată, Comisia a considerat că practicile procesatorilor constituie o încălcare unică și continuă a articolului 81 alineatul (1) CE [a se vedea în special considerentele (264)-(269) ale deciziei atacate].
- 14 La articolul 1 alineatul (1) din decizia atacată, Comisia a stabilit răspunderea pentru înțelegere în sarcina procesatorilor, precum și în sarcina Universal, societatea-mamă a Deltafina, precum și Alliance One International, Inc. (denumită în continuare „Alliance One”), ca societate rezultată din fuziunea dintre Dimon și SCC. Comisia a mai constatat la articolul 1 alineatul (2) din decizia atacată că APTI și Unitab

încălcaseză articolul 81 alineatul (1) CE prin adoptarea unor decizii cu privire la stabilirea prețurilor pe care le vor negocia, în numele membrilor lor, în vederea încheierii acordurilor interprofesionale.

- 15 La articolul 2 din decizia atacată, Comisia a aplicat amenzi întreprinderilor menționate la punctul 14 de mai sus, precum și APTI și Unitab (a se vedea punctul 42 de mai jos).
- 16 În considerentele (356)-(404) ale deciziei atacate, Comisia a stabilit amenzile care vor fi aplicate destinatarilor acesteia.
- 17 Cuantumul amenzilor au fost stabilite de Comisie în funcție de gravitatea și de durata încălcărilor în cauză, respectiv în funcție de cele două criterii menționate în mod expres la articolul 23 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167) și la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 [considerentele (356) și (357) ale deciziei atacate].

Stabilirea cuantumului de plecare al amenzilor

Gravitate

- 18 În ceea ce privește gravitatea încălcării în cauză, Comisia a amintit că la evaluarea acestui factor trebuia să țină seama de natura ei, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de mărimea pieței geografice relevante [considerentul (365) al deciziei atacate].

- 19 În continuare, Comisia a precizat că producția de tutun brut din Italia reprezenta 38 % din producția Uniunii Europene supusă unei cote, ceea ce însemna 67,338 milioane de euro în 2001, ultimul an complet al încălcării [considerentul (366) al deciziei atacate].
- 20 În ceea ce privește natura încălcării, Comisia a constatat că aceasta era foarte gravă, întrucât încălcarea a constat în stabilirea prețurilor de achiziție a soiurilor de tutun brut în Italia și împărțirea cantităților achiziționate. Comisia a adăugat, referindu-se la partea din decizia atacată care privește analiza restricționării concurenței [considerentul (272) și următoarele], că o înțelegere în domeniul achizițiilor poate să denatureze voința producătorilor de a da un anumit randament, precum și să limiteze concurența dintre procesatori pe piețele în aval. De asemenea, Comisia a afirmat că această situație se regăsește în mod special atunci când, precum în prezenta cauză, produsul vizat prin înțelegere, în speță tutunul brut, constituie o „materie primă” importantă a activităților exercitate de participanții din aval, în speță, prima procesare a tutunului brut și vânzarea de tutun procesat [considerentele (367) și (368) ale deciziei atacate].
- 21 În considerentul (369) al deciziei atacate, Comisia a concluzionat pe baza aprecierilor anterioare că trebuie să se considere că încălcarea săvârșită de procesatori este foarte gravă.

Tratamentul diferențiat

- 22 În considerentele (370)-(376) ale deciziei atacate, Comisia a examinat aspectul „ponderii specifice” și al „caracterului disuasiv”. În această privință, Comisia a precizat că, la stabilirea cuantumului amenzii, trebuia să se țină seama de „ponderea specifică a fiecărei întreprinderi și de repercusiunile probabile ale comportamentului ilicit al acesteia” [considerentul (370) al deciziei atacate].

- 23 Astfel, Comisia a considerat că amenzile trebuiau stabilite în funcție de poziția pe piață a fiecărei părți în cauză [considerentul (371) al deciziei atacate].
- 24 În această privință, Comisia a considerat că, în ceea ce privește Deltafina, cuantumul de plecare al amenzii ar trebui să fie cel mai ridicat, întrucât era cel mai mare cumpărător, având în vedere că în 2001 cota sa de piață era de aproximativ 25% [considerentul (372) al deciziei atacate].
- 25 Având în vedere că dețineau cote din piața relevantă mai reduse, de aproximativ 9%-11% în 2001, Comisia a considerat că Transcatab, Dimon Italia și Romana Tabacchi „trebuiau regrupate” și că, în ceea ce le privește, cuantumul de plecare trebuia să fie mai redus [considerentul (373) al deciziei atacate].
- 26 Comisia a considerat totuși că un quantum de plecare care reflectă numai poziția pe piață nu ar avea un efect suficient de disuasiv asupra Deltafina, Dimon Italia (Mindó) și Transcatab, întrucât, în pofida cifrei lor de afaceri relativ limitate, fiecare făcea parte – sau, în cazul Mindó, făcuse parte – din grupuri multinaționale dotate cu o forță economică și financiară considerabilă, care se numărau printre principalii comercianți de tutun mondiali și care operau la diferite niveluri de activitate în cadrul industriei tutunului și pe diferite piețe geografice [considerentul (374) al deciziei atacate].
- 27 În consecință, pentru a conferi amenzii un caracter disuasiv, Comisia a considerat că trebuia să se aplice un coeficient multiplicator de 1,5 – mai precis, o majorare cu 50% – la cuantumul de plecare stabilit în ceea ce privește Deltafina și un coeficient multiplicator de 1,25 – mai precis, o majorare cu 25% – la cuantumul de plecare stabilit în ceea ce privește Dimon Italia (Mindó) și Transcatab [considerentul (375) al deciziei atacate].

28 Astfel, în considerentul (376) al deciziei atacate, Comisia a stabilit cuantumul de plecare al amenzilor după cum urmează:

- Deltafina: 37,5 milioane de euro;
- Transcatab: 12,5 milioane de euro;
- Dimon Italia (Mindo): 12,5 milioane de euro;
- Romana Tabacchi: 10 milioane de euro.

Stabilirea cuantumului de bază al amenzilor

29 În considerentele (377) și (378) ale deciziei atacate, Comisia a examinat problema duratei încălcării.

30 Comisia a considerat că înțelegerea pusă în aplicare de procesatori începuse la 29 septembrie 1995 și încetase să existe, potrivit declarațiilor acestora, la 19 februarie 2002. În ceea ce privește în special reclamanta, Comisia a menționat că se alăturase înțelegerii în octombrie 1997 și că își suspendase participarea în perioada cuprinsă între 5 noiembrie 1999 și 29 mai 2001, pentru a se alătura din nou înțelegerii la 29 mai 2001 până la 19 februarie 2002. Întrucât participarea acesteia la încălcare a durat doar doi ani și opt luni, Comisia a apreciat că se impunea aplicarea unei majorări de 25 % la cuantumul de plecare al amenzii sale, în timp ce la cuantumul de plecare al amenzilor aplicate celorlalți procesatori au fost aplicate majorări de 60 %.

³¹ Cuantumurile de bază ale amenzilor aplicate destinatarilor deciziei atacate au fost stabilite, aşadar, după cum urmează:

- Deltafina: 60 de milioane de euro;

- Transcatlab: 20 de milioane de euro;

- Dimon Italia (Mindo): 20 de milioane de euro;

- Romana Tabacchi: 12,5 milioane de euro.

Circumstanțe atenuante

³² În considerentele (380)-(398) ale deciziei atacate, Comisia a examinat dacă era necesar să ia în considerare circumstanțe atenuante.

³³ În ceea ce privește reclamanta, Comisia a precizat, în considerentul (380) al deciziei atacate, că „nu participa[se] la anumite aspecte ale înțelegerii (și anume, în principal, cele care se referă la achizițiile directe la producători, de la care a început să achiziționeze cantități limitate abia în 2000)”. În plus, aceasta a considerat că, în 1997, atunci când reclamanta se alăturase înțelegerii, cota sa de piață era scăzută. În sfârșit, Comisia a precizat că „comportamentul reclamantei perturba[se] adeseori obiectul înțelegerii astfel încât ceilalți participanți au trebuit să discute împreună reacția pe care o vor avea față de acest comportament”.

34 Având în vedere aceste elemente, Comisia a decis să reducă cu 30% cuantumul de bază al amenzii aplicate reclamantei.

35 În ceea ce privește situația Dimon Italia și a Transcatlab, Comisia a respins toate argumentele acestora prin care urmăresc să beneficieze de circumstanțe atenuante [considerentele (381)-(384) ale deciziei atacate].

36 În sfârșit, Comisia a luat în considerare situația specială a Deltafina și a concluzionat că amenda sa trebuia redusă cu până la 50%, ca urmare a cooperării oferite de aceasta [considerentele (385)-(398) ale deciziei atacate].

37 Comisia a stabilit cuantumul amenzilor ca urmare a aplicării circumstanțelor atenuante după cum urmează [considerentul (399) al deciziei atacate]:

— Deltafina: 30 de milioane de euro;

— Dimon Italia (Mindon): 20 de milioane de euro;

— Transcatlab: 20 de milioane de euro;

— Romana Tabacchi: 8,75 milioane de euro.

Limita maximă a amenzii prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003

- 38 În considerentele (400)-(404) ale deciziei atacate, Comisia a analizat dacă era necesar să adapteze cuantumul de bază calculate astfel pentru diferiții destinatari astfel încât să nu depășească limita de 10% din cifra de afaceri prevăzută la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.
- 39 În acest temei, Comisia a arătat că cuantumul amenzii aplicate reclamantei nu avea să depășească 2,05 milioane de euro și că nu era necesară reducerea celorlalte amenzi în temeiul acestei dispoziții [considerentele (402) și (403) ale deciziei atacate].

Aplicarea Comunicării privind cooperarea

- 40 În considerentele (405)-(500) ale deciziei atacate, Comisia s-a pronunțat cu privire la aplicarea Comunicării privind cooperarea.
- 41 După ce a constatat că Dimon Italia și Transcatab s-au conformat condițiilor care le-au fost impuse în temeiul cererii lor de reducere a amenzii, Comisia a dedus din aprecierea elementelor de probă furnizate și din cooperarea acestora în cursul procedurii că vor beneficia de procentajul de reducere cel mai ridicat prevăzut în interiorul intervalelor care le-au fost indicate în urma cererii acestora de reducere, mai precis, 50% și, respectiv, 30% [considerentele (492)-(499) ale deciziei atacate]. În schimb, întreprinderii Deltafina nu i s-a acordat imunitatea la amendă sau reducerea amenzii.

Cuantumul final al amenzilor

42 Conform articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia a stabilit la articolul 2 din decizia atacată cuantumul amenzilor care trebuie aplicate întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi destinate ale deciziei atacate, după cum urmează:

- Deltafina și Universal, în solidar: 30 de milioane de euro;

- Dimon Italia (Mindo) și Alliance One: 10 milioane de euro, Alliance One fiind obligată la plata întregii sume, iar Mindo fiind obligată la plata în solidar a numai 3,99 milioane de euro;

- Transcatab și Alliance One, în solidar: 14 milioane de euro;

- Romana Tabacchi: 2,05 milioane de euro;

- APTI: 1 000 de euro;

- Unitab: 1 000 de euro.

Procedura și concluziile părților

- 43 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 19 ianuarie 2006, reclamanta a introdus prezenta acțiune.
- 44 Prin înscris separat, înregistrat la grefa Tribunalului în aceeași zi (cauza T-11/06 R), reclamanta a introdus, în temeiul articolului 242 CE și al articolului 104 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, o cerere de măsuri provizorii privind, pe de o parte, suspendarea executării deciziei atacate și, pe de altă parte, scutirea acesteia de obligația de a constitui o garanție bancară pentru plata amenzii, ca o condiție a nerecuperării imediate a acesteia.
- 45 Prin Ordonanța președintelui Tribunalului din 13 iulie 2006, Romana Tabacchi/Comisia (T-11/06 R, Rec., p. II-2491), obligația reclamantei de a constitui o garanție bancară în favoarea Comisiei pentru a se evita recuperarea imediată a amenzii care i-a fost aplicată în temeiul articolului 2 din decizia atacată a fost suspendată, cu anumite condiții, și s-a dispus soluționarea cererii privind cheltuielile de judecată odată cu fondul.
- 46 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a treia) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a invitat părțile să prezinte anumite documente. Părțile au dat curs acestei cereri în termenul acordat.
- 47 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 1 decembrie 2010.

- 48 Prin scrisorile din 7 și 10 decembrie 2010, reclamanta și, respectiv, Comisia au răspuns unei măsuri de organizare a procedurii adoptate de Tribunal în cadrul ședinței și au depus anumite documente.
- 49 La 19 ianuarie 2011, la cererea Tribunalului, Comisia a depus alte documente.
- 50 La 8 februarie 2011, reclamanta și-a prezentat observațiile cu privire la documentele menționate.
- 51 Reclamanta solicită Tribunalului:
- anularea în parte a deciziei atacate, în ceea ce privește partea din aceasta referitoare la calculul amenzii care i-a fost aplicată;
 - reducerea substanțială a cuantumului amenzii care i-a fost aplicată;
 - dispunerea oricărei alte măsuri, inclusiv măsuri de cercetare judecătorească, pe care Tribunalul ar putea-o considera adecvată;
 - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

52 Comisia solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunii;

- obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

53 În susținerea acțiunii sale, reclamanta invocă cinci motive. Primul motiv este întemeiat pe lipsa investigării, pe nemotivare sau pe caracterul illogic al acesteia, precum și pe o încălcare a principiilor egalității de tratament și proporționalității, în ceea ce privește omisiunea Comisiei de a lua în considerare, în vederea calculării quantumului de plecare al amenzii, lipsa impactului real al înțelegerii asupra pieței. Al doilea motiv este întemeiat pe caracterul illogic al motivării și pe încălcarea principiului egalității de tratament în gradarea quantumului de plecare al amenzii pentru a fi proporțional cu ponderea specifică a reclamantei. Al treilea motiv este întemeiat pe nemotivare și pe lipsa investigării, precum și pe încălcarea sarcinii probei, în ceea ce privește constatarea duratei participării reclamantei la încălcare. Al patrulea motiv este întemeiat pe o reducere insuficientă a quantumului amenzii în temeiul rolului „perturbant” avut de reclamantă, precum și pe neluarea în considerare a altor circumstanțe atenuante. Al cincilea motiv este întemeiat pe caracterul inechitabil și disproporționat al amenzii, în raport cu structura patrimoniului și cu capacitatea contributivă reală a reclamantei într-un context social particular.

54 Tribunalul va examina, mai întâi, primul motiv, ulterior, al treilea motiv și în final, al doilea, al patrulea și al cincilea motiv.

1. *Cu privire la cererea referitoare la proba cu martori*

- 55 În ceea ce privește aprecierea declarațiilor pe care reclamanta le-a anexat la cerere drept mijloace de probă, trebuie observat, mai întâi, că Regulamentul de procedură nu se opune prezentării de către părți a unor astfel de declarații. Totuși, aprecierea acestora este de competența Tribunalului, care, dacă faptele care îi sunt prezentate sunt cruciale pentru soluționarea litigiului, poate dispune, sub formă de măsuri de cercetare judecătorească, audierea ca martor a autorului unui astfel de document (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, BASF și UCB/Comisia, T-101/05 și T-111/05, Rep., p. II-4949, punctul 97). Or, în speță, având în vedere înscrisurile părților, înscrisurile depuse la dosar și rezultatele ședinței, Tribunalul consideră că este suficient de informat pentru a se pronunța asupra prezentului litigiu (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 16 noiembrie 2006, Peróxidos Orgánicos/Comisia, T-120/04, Rec., p. II-4441, punctul 80).
- 56 Prin urmare, cererea privind măsurile de cercetare judecătorească formulată de reclamantă este respinsă.

2. Cu privire la primul motiv, întemeiat pe lipsa investigării, pe nemotivare sau pe caracterul ilogic al motivării, precum și pe o încălcare a principiilor egalității de tratament și proporționalității, în ceea ce privește omisiunea Comisiei de a lua în considerare lipsa impactului real al înțelegerii asupra pieței

Argumentele părților

- 57 Prin intermediul primului motiv, reclamanta susține, mai întâi, că, pentru calcularea cuantumului de plecare al amenzii care i-a fost aplicată, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare „lipsa unui impact real asupra pieței” în ceea ce privește înțelegerea. În

special, Comisia nu ar fi acționat, pe de o parte, în consecință cu constatările efectuate în decizia atacată [considerentele (97) și (98) ale deciziei atacate], potrivit cărora prețurile plătite producătorilor pentru tutunul brut ar fi crescut în Italia într-o măsură mult superioară mediei comunitare, și, pe de altă parte, ținând seama de faptul că, întrucât participanții la înțelegere nu reprezentau mai mult de 55 % din piață, ar fi continuat să fie expuși în mod inevitabil presiunii concurențiale intense a procesatorilor care nu au aderat la acord.

58 În opinia reclamantei, la calculul amenzii, Comisia ar fi obligată, în conformitate cu practica sa decizională aprobată de jurisprudență, să distingă înțelegerile cu un impact real considerabil de cele lipsite de efecte sau ale căror efecte sunt limitate. Comisia ar fi astfel ținută de o „obligație pozitivă” de a măsura impactul efectiv al înțelegerii asupra pieței atunci când stabilește gravitatea acesteia pentru fixarea cuantumului de plecare al amenzilor. Obligația de a lua în considerare „impactul real [al încălcării] asupra pieței atunci când se poate măsura” ar rezulta în mod expres din textul Liniilor directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) [CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „liniile directoare”), de la care Comisia nu s-ar putea îndepărta.

59 În mod special, pentru aprecierea impactului real al unei încălcări asupra pieței, Comisia are obligația să se raporteze la concurența care ar fi existat în mod normal în lipsa încălcării. Astfel, pe de o parte, în cazul unor înțelegeri cu privire la prețuri, ar trebui să se constate că acordurile au oferit efectiv întreprinderilor în cauză posibilitatea de a ajunge la un nivel al prețurilor de tranzacționare superior celui care ar fi prevalat în lipsa înțelegerii. Pe de altă parte, Comisia ar trebui să ia în considerare, în cadrul aprecierii sale, toate condițiile obiective ale pieței în cauză, în funcție de contextul economic. De altfel, evaluarea impactului asupra prețurilor unei înțelegeri nu este nicidecum imposibilă, iar Comisia este în măsură să efectueze o asemenea analiză, după cum o dovedește practica sa decizională în materia controlului concentrărilor.

60 În opinia reclamantei, o concepție schematică și mecanică a calculului amenzilor care să nu țină seama de efectele reale ale încălcării asupra pieței este de asemenea contrară principiilor egalității de tratament și proporționalității. Respectarea primului principiu ar impune Comisiei obligația de a diferenția amenzile în funcție de impactul real al înțelegerilor asupra pieței, sancționate de la caz la caz. Respectarea celui de al doilea principiu ar impune, la calculul amenzii, obligația de a asigura un raport logic și rezonabil cu impactul real al comportamentului ilicit și, în special, cu prejudiciul cauzat clienților și consumatorilor finali, care ar fi lipsit în speță. Astfel, nivelul unui asemenea prejudiciu ar constitui primul criteriu distinctiv între înțelegeri. Amendă aplicată în cazul unei înțelegeri al cărei impact real asupra pieței nu ar fi semnificativ și nu ar cauza prejudiciu clienților întreprinderilor participante și consumatorilor ar trebui să corespundă nivelului minim de pe scara amenzilor, inclusiv în cazul încălcărilor „foarte grave”.

61 În plus, reclamanta contestă argumentul Comisiei potrivit căruia cuantumul de 20 de milioane de euro, citat la punctul 1 A din liniile directoare, ar reprezenta cuantumul minim al sancțiunii de bază aplicabile în principiu întreprinderii care deține poziția cea mai importantă pe piața vizată de încălcare, iar nu tuturor întreprinderilor care participă la înțelegere. Pe de altă parte, în cazul în care s-a adoptat Decizia C(2004) 4030 final din 20 octombrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] (cazul COMP/C.38.238/B.2 – Tutur brut – Spania), care prezintă analogii evidente cu cazul aflat la originea prezentei acțiuni, Comisia ar fi derogat de la cuantumul minim de 20 de milioane de euro.

62 În plus, caracterizarea formală întemeiată pe distincția „gravă/foarte gravă” nu ar avea relevanța atribuită de Comisie, din moment ce obiectul motivelor invocate de reclamantă este rezultatul final al calculului Comisiei în raport cu liniile sale directoare. Pe de altă parte, din jurisprudență rezultă că, atunci când efectele asupra pieței sunt reduse, o înțelegere cu privire la prețuri poate fi de asemenea calificată mai degrabă drept o încălcare „gravă”, decât „foarte gravă”. În sfârșit, pentru a ține seama în mod corespunzător de impactul limitat al încălcării asupra pieței, Comisia ar putea reduce

de asemenea cuantumul stabilit în temeiul gravității în raport cu cuantumul minim reținut în mod obișnuit în situația unei încălcări „foarte grave”.

- 63 În definitiv, în lipsa unor probe ale impactului real al înțelegerii asupra pieței, cuantumul de plecare al amenzii aplicate reclamantei ar fi trebuit stabilit la un nivel corespunzător gradului cel mai scăzut de pe scara amenzilor aferente înțelegerilor.
- 64 Comisia solicită respingerea motivului.

Aprecierea Tribunalului

- 65 În cadrul primului motiv, reclamanta invocă mai multe critici, prin care se pune în discuție lipsa luării în considerare de către Comisie, la stabilirea cuantumulului de plecare al amenzii, a împrejurării că înțelegerea nu ar fi avut un impact real asupra pieței.
- 66 În această privință, înainte de a aborda criticile invocate de reclamantă, Tribunalul apreciază necesar să amintească principiile generale care reglementează stabilirea cuantumulului amenzilor în materia înțelegerilor contrare articolului 81 CE și, în special, aprecierea gravității încălcării.

Considerații generale

- 67 Articolul 81 alineatul (1) literele (a) și (b) CE declară expres ca incompatibile cu piața comună acordurile și practicile concertate ce constau în stabilirea, direct sau indirect, a prețurilor de cumpărare sau de vânzare sau a oricăror alte condiții de tranzacționare, în limitarea sau controlul producției, al comercializării, al dezvoltării tehnice sau al investițiilor și în împărțirea piețelor sau a surselor de aprovizionare. Încălările de acest tip, în special dacă este vorba despre înțelegeri orizontale, sunt calificate de jurisprudență drept deosebit de grave atunci când au un efect direct asupra parametrilor esențiali ai concurenței pe piața relevantă (Hotărârea Tribunalului din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia, T-141/94, Rec., p. II-347, punctul 675) sau drept încălcări evidente ale normelor de concurență (Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Tréfilunion/Comisia, T-148/89, Rec., p. II-1063, punctul 109, și Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, BPB de Eendracht/Comisia, T-311/94, Rec., p. II-1129, punctul 303).
- 68 În temeiul articolului 23 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003, la stabilirea valorii amenzii care trebuie aplicată pentru încălcări ale articolului 81 alineatul (1) CE se iau în considerare atât gravitatea, cât și durata încălcării.
- 69 Potrivit unei jurisprudențe constante, gravitatea încălcărilor dreptului concurenței trebuie să fie stabilită în funcție de numeroase elemente, cum ar fi împrejurările particulare ale cauzei, contextul acesteia și efectul descurajant al amenzilor, fără să fi fost stabilită o listă imperativă sau exhaustivă de criterii care trebuie să fie luate în considerare în mod obligatoriu (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 241, Hotărârea Curții din 3 septembrie 2009, Prym și Prym Consumer/Comisia, C-534/07 P, Rep., p. I-7415, punctul 54, și Hotărârea Curții din 24 septembrie 2009, Erste Group Bank și alții/Comisia, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P și C-137/07 P, Rec., p. I-8681, punctul 91).

- 70 Pentru a asigura transparența și caracterul obiectiv ale deciziilor sale prin care se stabilesc amenzi pentru încălcările normelor de concurență, Comisia a adoptat liniile directoare (primul paragraf al liniilor directoare).
- 71 Liniile directoare sunt un instrument menit să precizeze, cu respectarea dreptului de nivel superior, criteriile pe care Comisia intenționează să le aplice în cadrul exercitării puterii de apreciere la stabilirea amenzilor, conferită de articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. Liniile directoare nu constituie temeiul juridic al unei decizii prin care se aplică o amendă, întrucât această decizie este întemeiată pe Regulamentul nr. 1/2003, ci determină, în mod general și abstract, metodologia pe care Comisia și-a impus-o în scopul stabilirii cuantumurilor amenzilor aplicate prin această decizie și asigură, prin urmare, securitatea juridică a întreprinderilor (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 209-213, și Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, punctele 219 și 223).
- 72 Astfel, deși liniile directoare nu pot fi calificate ca normă de drept pe care administrația ar fi, în orice caz, obligată să o respecte, acestea prevăd totuși o regulă de conduită care indică practica ce trebuie urmată și de la care administrația nu se poate îndepărta, într-un caz particular, fără să prezinte justificări (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 209 și 210, și Hotărârea Curții din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, C-397/03 P, Rec., p. I-4429, punctul 91).
- 73 Autolimitarea puterii de apreciere a Comisiei ce rezultă din adoptarea liniilor directoare nu este totuși incompatibilă cu menținerea pentru Comisie a unei marje de apreciere semnificative (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Mannesmannröhren-Werke/Comisia, T-44/00, Rec., p. II-2223, punctele 246, 274 și 275). Astfel, faptul că, prin liniile directoare, Comisia și-a precizat poziția cu privire la evaluarea

gravității unei încălcări nu se opune ca ea să aprecieze acest criteriu în ansamblu, în funcție de toate împrejurările pertinente, inclusiv elemente care nu sunt menționate în mod expres în liniile directoare (Hotărârea Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, punctul 71 de mai sus, punctul 237).

- 74 Potrivit metodei prevăzute în liniile directoare, Comisia ia ca punct de plecare pentru calcularea cuantumului amenzilor pe care urmează să le aplice întreprinderilor în cauză un quantum stabilit în funcție de gravitatea „intrinsecă” a încălcării. Evaluarea gravității încălcării trebuie să ia în considerare natura sa, impactul său real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și mărimea pieței geografice relevante (punctul 1 A primul paragraf din liniile directoare).
- 75 În acest cadru, încălcările sunt împărțite în trei categorii: încălcări „minore”, pentru care quantumul amenzilor ce se pot aplica este cuprins între 1 000 și 1 milion de euro, încălcări „grave”, pentru care quantumul amenzilor ce se pot aplica este cuprins între 1 milion și 20 de milioane de euro, și încălcări „foarte grave”, pentru care quantumul amenzilor ce se pot aplica este de peste 20 de milioane de euro (punctul 1 A al doilea paragraf prima, a doua și a treia liniuță din liniile directoare). În ceea ce privește încălcările foarte grave, Comisia precizează că acestea sunt, în general, restricții orizontale, precum „cartelurile de fixare a prețurilor” și cote de împărțire a piețelor, sau alte practici care aduc atingere bunei funcționări a pieței unice, precum cele care vizează împărțirea piețelor naționale și abuzuri clare de poziție dominantă din partea întreprinderilor aflate în situație de cvasimonopol (punctul 1 A al doilea paragraf a treia liniuță din liniile directoare).
- 76 Pe de altă parte, trebuie să se sublinieze că cele trei aspecte ale evaluării gravității încălcării menționate la punctul 74 de mai sus nu au aceeași pondere în cadrul examinării globale. Natura încălcării joacă un rol primordial în special în caracterizarea încălcărilor ca fiind „foarte grave” (Hotărârea Erste Group Bank și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 101, și Hotărârea Tribunalului din 28 aprilie 2010, Gütermann și Zwicky/Comisia, T-456/05 și T-457/05, Rep., p. I-1443, punctul 137).

- 77 În schimb, nici impactul real asupra pieței, nici mărimea pieței geografice nu constituie elemente necesare pentru calificarea încălcării drept foarte gravă în cazul unor înțelegeri orizontale care vizează în special, precum în prezenta cauză, stabilirea prețurilor. Astfel, deși aceste două criterii sunt elemente care trebuie luate în considerare pentru evaluarea gravității încălcării, este vorba despre niște criterii printre altele în vederea aprecierii globale a gravității încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 74 și 81, și Hotărârea Tribunalului Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, punctul 71 de mai sus, punctele 240 și 311, și Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Carbone-Lorraine/Comisia, T-73/04, Rep., p. II-2661, punctul 91).
- 78 Astfel, potrivit unei jurisprudențe de asemenea în prezent consacrate, reiese din liniile directe că, întrucât înțelegerile orizontale au în vedere în special, precum în cauză, stabilirea prețurilor, pot fi calificate drept încălcări „foarte grave” numai în temeiul naturii lor, Comisia nefiind obligată să demonstreze un impact real al încălcării asupra pieței (Hotărârea Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 75; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Tribunalului din 27 iulie 2005, Brasserie nationale și alții/Comisia, T-49/02-T-51/02, Rec., p. II-3033, punctul 178, și Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, punctul 150).
- 79 Această concluzie se coroborează cu faptul că, dacă descrierea încălcărilor grave menționează în mod expres impactul asupra pieței, în schimb, cea a încălcărilor foarte grave nu menționează nicio cerință cu privire la un impact real asupra pieței (Hotărârea Gütermann și Zwicky/Comisia, punctul 76 de mai sus, punctul 137; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Brasserie nationale și alții/Comisia, punctul 78 de mai sus, punctul 178).
- 80 Prin urmare, în lumina acestor principii jurisprudențiale, este necesar să se analizeze diferitele critici invocate de reclamantă.

Cu privire la lipsa luării în considerare a impactului real al înțelegerii asupra pieței la stabilirea amenzii

- 81 Mai întâi, reclamanta reproșează Comisiei că nu a luat în considerare lipsa impactului real al înțelegerii asupra pieței la calculul cuantumului de plecare al amenzii.
- 82 Or, trebuie să se sublinieze, mai întâi, că din decizia atacată reiese că Comisia a stabilit cuantumul amenzii aplicate diferiților destinatari pe baza metodei generale pe care și-a impus-o în liniile directoare, și aceasta deși nu le menționează în mod expres în decizia respectivă.
- 83 În ceea ce privește, în mod special, natura încălcării în cauză, trebuie să se constate că înțelegerea dintre procesatori avea ca obiect, în special, stabilirea în comun a prețurilor plătite de procesatori pentru tutunul brut, precum și împărțirea furnizorilor și a cantităților de tutun brut. Aceste practici constituie restricții orizontale de tip „cartel de prețuri” în sensul liniilor directoare și, așadar, încălcări „foarte grave” prin natură. Astfel cum s-a amintit la punctul 67 de mai sus, înțelegerile de acest tip sunt calificate de jurisprudență drept încălcări evidente ale normelor de concurență sau drept încălcări deosebit de grave, întrucât au o incidență directă asupra parametrilor esențiali ai concurenței pe piața vizată.
- 84 Rezultă că, fără a săvârși vreo eroare, Comisia putea califica în speță înțelegerea drept încălcare foarte gravă pe baza naturii sale, și aceasta independent de impactul real asupra pieței (a se vedea jurisprudența menționată la punctele 76 și 77 de mai sus și, printre altele, Hotărârea Erste Groupe Bank și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 103).

- 85 Reclamanta a afirmat totuși în cadrul ședinței, spre deosebire de ceea ce susținuse în înscrisuri, că nu contesta calificarea drept foarte gravă a încălcării ca atare. Astfel, aceasta a precizat conținutul criticii sale după cum urmează. În esență, ea a susținut că pragul de 20 de milioane de euro prevăzut de liniile directoare în cazul încălcărilor foarte grave se aplica valorii sancțiunii totale pentru toate întreprinderile care au luat parte la înțelegere. Întrucât Comisia a stabilit, în speță, un quantum de plecare total de 55 de milioane de euro pentru toate întreprinderile participante la înțelegere, aceasta ar fi depășit pragul menționat. Pentru acest motiv, ar fi fost obligată să ia în considerare lipsa impactului încălcării asupra pieței și să motiveze de ce a depășit acest prag.
- 86 În această privință, trebuie să se sublinieze, în primul rând, că argumentul reclamanței se întemeiază pe o premisă eronată. Astfel, din jurisprudență reiese că quantumul de plecare minim de 20 de milioane de euro stabilit prin liniile directoare în ceea ce privește încălcările foarte grave se referă la o singură întreprindere și nu la toate întreprinderile care au săvârșit încălcarea (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 306 și 311, Hotărârea Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 81, și Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Schunk și Schunk Kohlenstoff-Technik/Comisia, T-69/04, Rep., p. II-2567, punctul 187, și Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 2009, Nintendo și Nintendo of Europe/Comisia, T-13/03, Rep., p. II-947, punctul 44).
- 87 De altfel, concluzia potrivit căreia „amenzile posibile” menționate în liniile directoare se referă la amenda aplicabilă unei singure întreprinderi, iar nu la suma amenzilor aplicabile tuturor întreprinderilor participante la înțelegere se coroborează cu o interpretare sistematică a textului liniilor directoare. Astfel, termenul „quantum de bază” se utilizează sistematic în sensul aplicării acestuia în cazul amenzii care trebuie impusă unei singure întreprinderi, iar nu tuturor membrilor înțelegerii. Acest lucru rezultă în special din al doilea paragraf al liniilor directoare, potrivit căruia noua metodă se întemeiază pe stabilirea unui quantum de bază, la care se aplică majorările și reducerile în temeiul unor circumstanțe agravante sau atenuante. Or, aceste circumstanțe se aplică fiecărei întreprinderi, iar nu tuturor membrilor înțelegerii, astfel încât termenul „quantumul de bază” se poate referi doar la amenda aplicabilă unei

singure întreprinderi. În mod similar, al șaselea paragraf al punctului 1 A din liniile directoare, în măsura în care se precizează că, „[î]n cazul în care o încălcare implică mai multe întreprinderi [...], ar putea fi necesar ca în anumite cazuri să se aplice ponderări la quantumurile determinate în cadrul fiecăreia dintre cele trei categorii [reținute în liniile directoare]”, confirmă că aceste quantumuri se referă la quantumurile amenzilor aplicabile fiecărei întreprinderi participante la încălcare, iar nu sumei acestor quantumuri. În sfârșit, Comisia susține în mod corect că, deși, la punctul 1 A din liniile directoare, intenționase să se refere efectiv, astfel cum pretinde reclamanta, la quantumul total minim al amenzilor aplicabile tuturor întreprinderilor, ea ar fi clarificat o astfel de abordare prin utilizarea unei expresii explicite precum „quantumul minim al amenzilor aplicabile tuturor întreprinderilor”.

88 Astfel, se impune constatarea că, în speță, Comisia a stabilit quantumul de plecare al amenzii care trebuia aplicată reclamantei la 10 milioane de euro, ceea ce corespunde unui quantum mult inferior pragului de 20 de milioane de euro, precum este prevăzut de liniile directoare.

89 În această privință, este irelevant argumentul reclamantei potrivit căruia raționamentul Comisiei nu ar explica motivul pentru care, în cazul în care s-a adoptat Decizia C(2004) 4030 final, quantumurile de plecare erau mult inferioare quantumului de 20 de milioane de euro menționat mai sus. Astfel, după cum s-a precizat în jurisprudență, quantumul de 20 de milioane de euro prevăzut la punctul 1 A a treia liniuță al doilea paragraf din liniile directoare în cazul încălcărilor foarte grave nu constituie un prag minim sub care nu este posibil să se coboare (a se vedea în acest sens Hotărârea Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 97; a se vedea de asemenea Hotărârea Tribunalului din 29 noiembrie 2005, SNCZ/Comisia, T-52/02, Rec., p. II-5005, punctul 42).

90 În al doilea rând, în ceea ce privește, în mod special, luarea în considerare a impactului real asupra pieței la stabilirea cuantumului amenzii, trebuie să se amintească faptul că, pentru această stabilire, este necesar să se țină seama de durata încălcărilor și de toate elementele de natură să intre în aprecierea gravității acestora, precum comportamentul fiecărei întreprinderi, rolul avut de fiecare dintre acestea la stabilirea practicilor concertate, profitul pe care l-au putut obține din aceste practici, mărimea acestora și valoarea mărfurilor în cauză, precum și riscul pe care îl reprezintă încălcările de acest tip pentru obiectivele Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 7 iunie 1983, *Musique Diffusion française și alții/Comisia*, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctul 129, și Hotărârea Curții *Dansk Rørindustri și alții/Comisia*, punctul 69 de mai sus, punctul 242). Rezultă că efectul unei practici anticoncurențiale nu este, în sine, un criteriu determinant în aprecierea cuantumului adecvat al amenzii. Mai precis, unele elemente în legătură cu aspectul intenționat pot avea mai multă importanță decât cele privitoare la respectivele efecte, mai ales atunci când este vorba despre încălcări grave prin esența lor, cum este împărțirea piețelor, element prezent în speță (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, *Thyssen Stahl/Comisia*, C-194/99 P, Rec., p. I-10821, punctul 118, Hotărârea Curții *Prym și Prym Consumer/Comisia*, punctul 69 de mai sus, punctul 96, și Hotărârea Curții din 12 noiembrie 2009, *Carbone-Lorraine/Comisia*, C-554/08 P, nepublicată în Repertoriu, punctul 44).

91 În prezenta cauză, se impune constatarea că din analiza părții din decizia atacată referitoare la faptele incriminate reiese că procesatorii au pus în aplicare în mod voluntar comportamentele anticoncurențiale pentru care au fost sancționați [a se vedea printre altele considerentele (124), (132), (133) și (141) ale deciziei atacate]. Această apreciere își găsește de altfel confirmarea în circumstanța că înțelegerea avea caracter secret, astfel cum reiese din considerentele (363) și (473) ale deciziei atacate.

92 În plus, reiese de asemenea din decizia atacată că procesatorii au stabilit de comun acord, în repetate rânduri, măsuri menite să asigure punerea în aplicare efectivă a înțelegerii, precum trimiterea reciprocă a facturilor de la furnizorii lor respectivi [considerentele (122) și (129) ale deciziei atacate], o obligație de consultare în cazul achizițiilor în afara acordurilor [considerentul (139) al deciziei atacate], obligații de

controlare a angajaților pentru a evita ca aceștia să ia inițiative fără coordonarea necesară [considerentul (140) al deciziei atacate]. În această privință, din considerentul (383) al deciziei atacate reiese că Comisia a stabilit de asemenea că înțelegerea a fost pusă în aplicare.

93 Astfel, prezenta cauză se caracterizează nu numai prin prezența unei încălcări foarte grave a normelor de concurență, ci și a unor elemente în legătură cu caracterul intenționat, precum cele menționate la punctele 91 și 92 de mai sus.

94 În plus, din considerentul (376) al deciziei atacate reiese că quantumul de plecare al amenzii aplicate reclamantei corespunde unui quantum cu mult inferior celui pe care, în temeiul liniilor directe, Comisia ar fi avut posibilitatea să îl aplice pentru încălcări foarte grave.

95 În aceste condiții, reclamanta nu poate susține o eroare din partea Comisiei la stabilirea amenzii care i-a fost aplicată, în sensul că Comisia nu ar fi avut în vedere o pretinsă lipsă a impactului încălcării asupra pieței, chiar dacă se presupune că poate fi măsurat.

96 În al treilea rând, se impune constatarea că, la stabilirea quantumului de plecare al amenzii, Comisia a ținut seama de efectele probabile ale comportamentului ilicit al fiecărei întreprinderi în cauză. Astfel, din considerentul (370) al deciziei atacate reiese că Comisia a considerat corect să stabilească amenzile în funcție de poziția pe piață a fiecărei părți în cauză pentru a ține seama, pe lângă ponderea specifică a acesteia, de repercusiunile probabile ale comportamentului ilicit al fiecărei întreprinderi.

- 97 Or, din jurisprudență rezultă că cota de piață a fiecăreia dintre întreprinderile în cauză pe piața care a făcut obiectul unei practici restrictive constituie, și în lipsa probelor referitoare la un efect concret al încălcării asupra pieței, un element obiectiv care exprimă în mod corect răspunderea fiecăreia dintre ele în ceea ce privește nocivitatea potențială a acestei practici pentru concurența normală (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctele 196-198). Astfel, potrivit jurisprudenței, în vederea stabilirii cuantumului amenzii, cotele de piață deținute de o întreprindere sunt relevante pentru determinarea influenței pe care aceasta a putut să o exercite pe piață (Hotărârea Curții din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctul 139, și Hotărârea Curții Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 62).
- 98 În conformitate cu aceste principii, în cauză, prin stabilirea cuantumului de plecare al amenzii în funcție de cotele de piață deținute de fiecare parte la înțelegere, Comisia a utilizat un criteriu relevant, potrivit jurisprudenței, pentru a determina influența pe care a putut-o avea comportamentul reclamantei asupra pieței.
- 99 În al patrulea rând, în ceea ce privește datele menționate în decizia atacată, care ar dovedi, în opinia reclamantei, lipsa efectelor înțelegerii pe piață, din jurisprudență reiese că, pentru a aprecia gravitatea încălcării, este decisiv să se știe că membrii înțelegerii au făcut tot ce puteau pentru a da un efect concret intențiilor lor. Întrucât ceea ce s-a întâmplat ulterior, cu privire la prețurile de piață efectiv obținute, putea fi influențat și de alți factori, care nu se aflau sub controlul membrilor înțelegerii, aceștia din urmă nu pot invoca în propriul beneficiu factori externi care s-au opus eforturilor lor, făcând din aceștia elemente care să justifice reducerea amenzii (a se vedea Hotărârea Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, punctul 71 de mai sus, punctul 287, Hotărârea Gütermann și Zwicky/Comisia, punctul 76 de mai sus, punctul 130 și jurisprudența citată).
- 100 Astfel, întrucât, în prezenta cauză, membrii înțelegerii au adoptat măsuri pentru a da un efect concret scopurilor lor anticoncurențiale (a se vedea punctele 91 și 92 de

mai sus), o evoluție a prețurilor de pe piață cum ar fi majorarea prețurilor tutunului menționată de reclamantă nu poate justifica în sine o reducere a amenzii. Astfel, nu este exclus ca, în lipsa înțelegerii, majorarea prețurilor să fi fost mai importantă decât majorarea sus-menționată.

- ¹⁰¹ În sfârșit, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia activitatea și stabilitatea înțelegerii ar fi fost deseori perturbate de reclamantă, ceea ce, în opinia acesteia, ar susține ipoteza lipsei efectelor încălcării asupra pieței, este suficient să se observe că comportamentul „perturbant” al reclamantei în raport cu înțelegerea a fost apreciat de Comisie drept circumstanță atenuantă [considerentul (380) al deciziei atacate].

Cu privire la încălcarea principiilor egalității de tratament și proporționalității

- ¹⁰² În ceea ce privește, mai întâi, pretinsa încălcare a principiului egalității de tratament, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, principiul amintit nu este încălcat decât atunci când situații comparabile sunt tratate în mod diferit sau când situații diferite sunt tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (Hotărârea Curții din 13 decembrie 1984, Sermide, 106/83, Rec., p. 4209, punctul 28, și Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2009, Hoechst/Comisia, T-161/05, Rep., p. II-3555, punctul 79).
- ¹⁰³ Or, se impune constatarea că, în cauză, reclamanta se limitează să susțină că respectarea principiului egalității de tratament ar impune Comisiei să diferențieze amenzile în funcție de impactul real al înțelegerilor asupra pieței, sancționate de la caz la caz. Aceasta nu explică totuși în ce măsură Comisia ar fi încălcat în cauză acest principiu în privința sa. Pe de altă parte, trebuie să se amintească faptul că, potrivit unei

jurisprudențe constante, deciziile referitoare la alte cauze, pe care reclamanta nu le menționează, nu prezintă decât un caracter indicativ în ceea ce privește existența unei eventuale discriminări, având în vedere că este puțin verosimil ca împrejurările proprii acestora, precum piețele, produsele, întreprinderile și perioadele avute în vedere, să fie identice (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 21 septembrie 2006, *JCB Service/Comisia*, C-167/04 P, Rec., p. I-8935, punctele 201 și 205, Hotărârea Curții din 7 iunie 2007, *Britannia Alloys & Chemicals/Comisia*, C-76/06 P, Rep., p. I-4405, punctul 60, și Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 2009, *Itochu/Comisia*, T-12/03, Rep., p. II-883, punctul 124).

¹⁰⁴ În continuare, în ceea ce privește pretinsa încălcare a principiului proporționalității, trebuie amintit că acest principiu impune ca actele instituțiilor să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea obiectivelor legitime urmărite de reglementarea în cauză, subînțelegându-se că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate (Hotărârea Curții din 13 noiembrie 1990, *Fedesa și alții*, C-331/88, Rec., p. I-4023, punctul 13, Hotărârea Curții din 5 mai 1998, *Regatul Unit/Comisia*, C-180/96, Rec., p. I-2265, punctul 96, și Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, *Prym și Prym Consumer/Comisia*, T-30/05, nepublicată în Repertoriu, punctul 223).

¹⁰⁵ În cadrul procedurilor inițiate de Comisie pentru a sancționa încălcările normelor de concurență, aplicarea acestui principiu înseamnă că amenzile nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile urmărite, respectiv în raport cu respectarea normelor de concurență, iar quantumul amenzii aplicate unei întreprinderi în temeiul unei încălcări în materie de concurență trebuie să fie proporțional cu încălcarea, apreciată în ansamblul său, ținând seama în special de gravitatea acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, *JFE Engineering și alții/Comisia*, T-67/00, T-68/00, T-71/00 și T-78/00, Rec., p. II-2501, punctul 532, și Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, *Prym et Prym Consumer/Comisia*, punctul 104 de mai sus, punctele 223 și 224 și jurisprudența citată). În special, principiul proporționalității presupune că amenda trebuie stabilită de Comisie proporțional cu

elementele luate în considerare pentru a se aprecia gravitatea încălcării și că, în această privință, Comisia trebuie să aplice aceste elemente în mod coerent și justificat din punct de vedere obiectiv (Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Jungbunzlauer/Comisia, T-43/02, Rec., p. II-3435, punctele 226-228, și Hotărârea Tribunalului din 28 aprilie 2010, Amann & Söhne și Cousin Filterie/Comisia, T-446/05, Rep., p. II-1255, punctul 171).

¹⁰⁶ Or, în această privință, se impune constatarea că reclamanta nu a demonstrat lipsa unui prejudiciu pentru clienții și pentru consumatorii finali, pe baza căreia intenționează să își fondeze critica întemeiată pe încălcarea principiului proporționalității. Astfel, datele pe care le-a invocat în cadrul prezentului motiv nu permit să se dovedească o asemenea lipsă a efectelor, în măsura în care este posibil ca acestea să fi fost influențate de alți factori (a se vedea punctele 99 și 100 de mai sus).

¹⁰⁷ În plus, reclamanta nu poate susține că Comisia a încălcat principiul proporționalității prin stabilirea cuantumului de plecare al amenzii la 10 milioane de euro, din moment ce această încălcare constituie o încălcare foarte gravă și intenționată a normelor de concurență. Caracterul proporțional al cuantumului de plecare impus în speță este confirmat de circumstanța că acesta a fost stabilit la un nivel cu mult inferior pragului minim prevăzut de liniile directoare pentru acest tip de înțelegere.

Cu privire la nemotivare și la caracterul illogic al acesteia

¹⁰⁸ În ceea ce privește prezentul motiv, trebuie să se observe că reclamanta a evocat nemotivarea sau caracterul illogic al acesteia în titlul motivului, fără a prezenta totuși niciun argument în susținerea acestei critici în conținutul motivului. Drept răspuns la o întrebare a Tribunalului, reclamanta a precizat în cadrul ședinței că susținea existența

unei motivări ilogice în sensul că Comisia aplicase o sancțiune superioară nivelului minim prevăzut de liniile directoare, fără să fi analizat impactul înțelegerii asupra pieței.

- 109 În această privință, trebuie amintit că din jurisprudență reiese că, în cadrul stabilirii amenzilor pentru încălcarea dreptului concurenței, obligația de motivare este îndeplinită atunci când Comisia arată, în cuprinsul deciziei sale, elementele de apreciere care i-au permis să evalueze gravitatea și durata încălcării. În cazul unei decizii prin care se aplică amenzi mai multor întreprinderi, conținutul obligației de motivare trebuie apreciat în special în lumina faptului că gravitatea încălcării trebuie stabilită în funcție de numeroase elemente, precum în special împrejurările particulare ale cauzei, contextul acesteia și efectul descurajator al amenzilor, și aceasta fără a fi fost stabilită o listă imperativă sau exhaustivă de criterii care trebuie să fie luate în considerare în mod obligatoriu (Hotărârea Curții din 15 octombrie 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia*, denumită „PVC II”, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctele 463 și 465).
- 110 În prezenta cauză, Comisia a menționat, în considerentele (365)-(376) ale deciziei atacate, elementele de care a ținut seama la stabilirea quantumurilor de plecare ale amenzilor aplicate diferitor întreprinderi vizate. Comisia a menționat în special criteriile în temeiul cărora, pe de o parte, a evaluat gravitatea încălcării și, pe de altă parte, a stabilit ulterior quantumul de plecare clasând întreprinderile în funcție de importanța acestora pe piața respectivă după cota lor de piață, ținând seama de ponderea specifică a fiecărei întreprinderi și de repercusiunile probabile ale comportamentului ilicit al acestora. Prin urmare, condițiile impuse de jurisprudență în ceea ce privește obligația de motivare au fost îndeplinite.
- 111 În sfârșit, în măsura în care s-a constatat (a se vedea punctul 88 de mai sus) că Comisia a stabilit quantumul de plecare al amenzii care trebuie aplicată reclamantei la un quantum cu mult inferior pragului minim prevăzut de liniile directoare pentru încălcările foarte grave, argumentul întemeiat pe o motivare ilogică nu poate fi admis.

112 În lumina considerațiilor de mai sus, primul motiv trebuie respins.

3. Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe nemotivare și pe lipsa investigării, precum și pe încălcarea sarcinii probei, în ceea ce privește durata participării reclamantei la pretinsa încălcare

Argumentele părților

113 Reclamanta apreciază că, prin stabilirea duratei participării sale la înțelegere la doi ani și opt luni – respectiv în perioada cuprinsă între octombrie 1997 și 19 februarie 2002, cu o întrerupere în perioada 5 noiembrie 1999 și 29 mai 2001 – Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere a faptelor. În această privință, reclamanta amintește că a susținut, în cursul procedurii administrative, că participarea sa la înțelegere a fost întreruptă în februarie 1999 fără să mai fi fost reluată ulterior. Prin urmare, durata participării sale la înțelegere ar fi fost cu puțin mai mare de un an. De asemenea, reproșează Comisiei faptul că și-a întemeiat concluziile pe probe necorespunzătoare și că nu a furnizat o motivare suficientă în această privință.

114 În ceea ce privește, în primul rând, etapa finală a primei perioade a participării sale la înțelegere, reclamanta apreciază că trebuie să se rețină următoarele:

- contrar unei jurisprudențe consacrate, considerentele (157)-(201) ale deciziei atacate nu menționează nicio dovadă referitoare la participarea sa la reuniuni sau la alte activități în cursul anului 1999;

- din dovezile furnizate de Comisie rezultă că ultima reuniune la care a participat reclamanta a fost cea din 14 decembrie 1998 [considerentul (155) al deciziei atacate]; în plus, un memorandum intern al Dimon Italia, din 20 octombrie 1998 [considerentul (145) al deciziei atacate] și ignorat de Comisie, precizează că, începând cu 16 octombrie 1998, „multinaționalele” se plâneau de faptul că reclamanta ignora regulile de conduită impuse de înțelegere;

- în pofida faptului că, în 1999, înțelegerea a fost foarte activă, din decizia atacată nu rezultă că reclamanta a luat parte la aceasta; astfel, potrivit deciziei atacate: (i) ceilalți procesatori, și anume Deltafina, Transcatlab, Dimon Italia și Trestina Azienda Tabacchi, au exercitat presiuni continue asupra APTI pentru a influența negocierile în vederea încheierii unor acorduri interprofesionale [considerentul (165) al deciziei atacate]; (ii) diferite reuniuni ale înțelegerii au avut loc în 1999 între Deltafina, Transcatlab și Dimon Italia, dintre care, printre altele, unele deosebit de importante în cursul lunii octombrie, fără ca reclamanta să fi participat sau să fi fost invitată la acestea [considerentul (184) al deciziei atacate]; (iii) un memorandum cu privire la soiurile de tutun brut Bright și Burley a fost aprobat numai de anumiți procesatori [considerentul (186) al deciziei atacate].

115 În al doilea rând, în ceea ce privește perioada cuprinsă între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002, reclamanta subliniază următoarele:

- proba decisivă a reluării participării sale la înțelegere a fost primirea unui fax, transmis acesteia la 29 mai 2001 de Deltafina, care precizează prețul la care aceasta din urmă va semna contractele pentru soiul Bright cu asociațiile de producători; această comunicare nu avea totuși un caracter anticoncurențial; astfel, era vorba despre un contact izolat, cu scopul de a o ajuta să depășească dificultatea înțelegerii valorilor de piață care prevalau în contractele dintre cultivatori și procesatori, a căror procedură de semnare era reglementată de normele politicii agricole comune, care făcuse obiectul unor modificări importante;

- inițiativele comerciale întreprinse de reclamantă erau urmărite cu atenție în cadrul reuniunilor înțelegerii, la care aceasta nu participa [considerentul (209) al deciziei atacate]; în plus, relațiile înțelegerii cu reclamanta figurau chiar și pe ordinea de zi, adresată de Dimon Italia către Deltafina și Transcatab, propusă pentru o reuniune care trebuia să se desfășoare la 18 septembrie 2001, respectiv după data primirii faxului amintit [considerentul (212) al deciziei atacate];

- pretinsa participare a reclamantei la înțelegere ar fi fost limitată, astfel cum rezultă din declarațiile Transcatab cu ocazia verificării efectuate la 18 aprilie 2002, la două reuniuni din 16 noiembrie 2001 și din 8 ianuarie 2002; reclamanta ar fi participat la acestea, întrucât Deltafina, Dimon Italia și Transcatab ar fi invitat-o să acționeze ca „mediator” în vederea retragerii opoziției „consorțiului de protecție și de valorificare a tutunului Burley Campano” (denumit în continuare „consorțiul Burley”) față de introducerea unui sistem de licitații pentru vânzarea tutunului, ai cărui promotori erau Unitab și APTI, care ar fi fost administrat de comitetul național de gestionare a tutunului Burley (denumit în continuare „Cogentab”); în ceea ce privește reclamanta, aceasta ar fi invitat părțile interesate la reuniunea din 8 ianuarie 2002 [considerentul (222) al deciziei atacate], care ar fi fost precedată în ziua anterioară de o altă reuniune, în cursul căreia Deltafina, Dimon Italia și Transcatab ar fi dezbătut între ele, după toate probabilitățile, în absența reclamantei și a furnizorilor care aderaseră la consorțiul Burley, cu privire la atitudinea comună care trebuia adoptată în cadrul negocierilor, în ziua următoare.

¹¹⁶ În primul rând, Comisia arată că a reținut data de 5 noiembrie 1999 drept data la care reclamanta și-a întrerupt participarea la înțelegere, întrucât o notă olografă a persoanei responsabile în domeniul achizițiilor din cadrul Deltafina, referitoare la o reuniune din aceeași zi, ar demonstra că reclamanta era înscrisă pe ordinea de zi ca o entitate aflată în prezent în afara înțelegerii.

- 117 În această privință, Comisia respinge argumentele reclamantei potrivit cărora data care trebuie luată în considerare pentru întreruperea participării sale la înțelegere ar fi 14 decembrie 1998 (data ultimei reuniuni a înțelegerii la care ar fi participat reclamanta) sau ar trebui stabilită pe baza memorandumului intern al Dimon Italia din 20 octombrie 1998, menționat în considerentul (145) al deciziei atacate. Astfel, pe de o parte, reclamanta însăși ar fi recunoscut, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, că a participat la înțelegere cel puțin până în februarie 1999 și, pe de altă parte, respectivul memorandum al Dimon Italia nu poate constitui o dovadă a întreruperii participării reclamantei la înțelegere în 1998, având în vedere că, potrivit unei jurisprudențe constante, o întreprindere rămâne pe deplin responsabilă cu privire la participarea sa la înțelegere până în momentul în care se distanțează în mod public de conținutul reuniunilor. În lipsa unor dovezi în acest sens, decizia atacată ar fi stabilit, așadar, în mod corect că participarea reclamantei la înțelegere continuase cel puțin până la 5 noiembrie 1999.
- 118 În al doilea rând, Comisia arată că a reținut data de 29 mai 2001 drept data reluării de către reclamantă a participării sale la înțelegere, întrucât reclamanta a primit la această dată un fax prin care i se comunica prețul la care Deltafina urma să semneze contractele cu asociațiile de producători.
- 119 O astfel de comunicare între concurenți ar constitui o dovadă a reluării participării reclamantei la înțelegere, ținând seama de faptul că aceasta participase deja la înțelegere până în 1999 și că, la scurt timp, respectiv la 16 noiembrie 2001, aceasta urma să își reia de asemenea participarea la reuniunile înțelegerii.
- 120 În plus, Comisia respinge, în duplică, teza reclamantei potrivit căreia cererea ar indica în mod clar intenția acesteia de a contesta nu numai durata adeziunii la înțelegere, dar și însăși existența reluării acesteia, în cursul perioadei cuprinse între mai 2001 și începutul anului 2002. În primul rând, Comisia apreciază că reclamanta contestă prima dată caracterul ilicit al reuniunilor respective abia în replică, negând că s-a alăturat înțelegerii în 2001. Această critică ar fi inadmisibilă, în temeiul dispozițiilor articolului 44 alineatul (1) litera (c) coroborate cu cele ale articolului 48 alineatul (2) din Regulamentul de procedură. În al doilea rând, Comisia consideră că critica

este oricum nefondată. Astfel, declarația Transcatab din 18 aprilie 2002 (document nr. 38281/03488) ar conține o listă a diferitelor reuniuni desfășurate între membrii înțelegerii, listă pe care reuniunea din 16 noiembrie 2001 ar fi desemnat-o ca o reuniune „restrânsă” (tip de reuniune la care participă administratorii delegați) și cea din 8 ianuarie 2002 ca o reuniune „de lucru” (tip de reuniune la care participă responsabilii din domeniul achizițiilor). În opinia Comisiei, aceste două reuniuni aveau, așadar, un caracter și un obiect anticoncurențial și, în consecință, aveau legătură cu activitățile înțelegerii. Faptul că, în cursul acestor reuniuni, se discutate și despre posibilitatea de a constitui un sistem de vânzare a tutunului la licitații nu ar însemna în mod necesar că nu fuseseră discutate probleme referitoare la înțelegere și nici că reclamanta nu era implicată în aceste discuții. În plus, reclamanta nu ar fi furnizat nicio dovadă că s-ar fi distanțat în mod public, în cursul acestor reuniuni, de conținutul discuțiilor care aveau un obiect anticoncurențial.

- ¹²¹ În al treilea rând, Comisia apreciază că, în orice caz, prezentul motiv este inoperant. Astfel, chiar dacă acest motiv ar trebui admis, acest lucru ar însemna doar că cuantumul de plecare al amenzii stabilit pentru reclamantă ar fi trebuit majorat cu până la 15 %, iar nu cu până la 25 %, fapt care nu ar avea nicio influență asupra quantumului final al amenzii, având în vedere reducerea acesteia la 2,05 milioane de euro, conform limitei maxime de 10 %, prevăzută la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.

Aprecierea Tribunalului

- ¹²² În ceea ce privește durata participării reclamantei la încălcare [considerentele (302) și (378) ale deciziei atacate], este necesar să se sublinieze, mai întâi, că părțile nu contestă că reclamanta s-a alăturat înțelegerii în octombrie 1997. În schimb, părțile au opinii divergente, în esență, pe de o parte, cu privire la problema dacă Comisia

a stabilit în mod corect că participarea reclamantei încetase la 5 noiembrie 1999 și, pe de altă parte, cu privire la problema dacă Comisia a stabilit în mod corect că reclamanta se alăturase din nou înțelegerii începând cu 29 mai 2001 până la încetarea încălcării, respectiv 19 februarie 2002.

- 123 În continuare, trebuie să se sublinieze că, în opinia Comisiei, argumentul reclamantei prin care urmărește să conteste ilegalitatea reuniunilor din 16 noiembrie 2001 și din 8 ianuarie 2002 constituie un motiv nou invocat în replică, care este, în consecință, inadmisibil.
- 124 În această privință, Tribunalul amintește că, potrivit articolului 48 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul de procedură, invocarea de motive noi pe parcursul procesului este interzisă, cu excepția cazului în care acestea se bazează pe elemente de fapt și de drept care au apărut în cursul procedurii. În această privință, un motiv care constituie dezvoltarea unui alt motiv prezentat anterior, direct sau implicit, și care prezintă o legătură strânsă cu acest motiv trebuie declarat admisibil (Hotărârea Tribunalului din 10 aprilie 2003, *Travelex Global and Financial Services și Interpayment Services/Comisia*, T-195/00, Rec., p. II-1677, punctele 33 și 34, și Hotărârea Tribunalului din 24 mai 2007, *Duales System Deutschland/Comisia*, T-151/01, Rep., p. II-1607, punctul 71).
- 125 În speță, trebuie să se constate că motivele considerate noi de Comisie constituie o completare a argumentelor dezvoltate de reclamantă ca răspuns la argumentele prezentate de Comisie în memoriul său în apărare în temeiul celui de al treilea motiv, cu privire la durata participării reclamantei la înțelegere. Astfel, excepția de inadmisibilitate invocată de Comisie trebuie respinsă.
- 126 În plus, trebuie să se constate că reclamanta nu solicită în mod expres anularea articolului 1 litera (b) din decizia atacată, care delimitează durata participării sale la înțelegere.

- 127 Cu toate acestea, în cazul de față, rezultă din înscrisurile sale că reclamanta contestă, în esență, legalitatea deciziei atacate, întrucât Comisia constată, astfel cum s-a arătat la articolul 1 litera (b) din dispozitivul acesteia, că, în ceea ce privește reclamanta, încălcarea se întinde pe o perioadă cuprinsă între octombrie 1997 și 5 noiembrie 1999 și între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002. Astfel, reclamanta a arătat, în înscrisurile sale, că durata participării sale la înțelegere trebuia stabilită la puțin peste un an, și anume între octombrie 1997 și februarie 1999 și că Comisia, arătând că încălcarea pe care o săvârșise avea o durată mult superioară, „a [...] săvârșit o eroare în constatarea faptelor și în aprecierea elementelor de probă prezentate de [reclamantă]”. Pe de altă parte, este cert că reclamanta a contestat durata participării sale la înțelegere în cursul procedurii administrative, în special în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 78 de mai sus, punctul 212).
- 128 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se considere, așadar, că, prin intermediul motivului de față, reclamanta solicită nu numai reducerea amenzii, ci și anularea în parte a deciziei atacate și în special a articolului 1 litera (b) din decizie, în sensul că, prin acesta, Comisia a constatat în mod eronat că încălcarea s-a derulat în perioada octombrie 1997-19 februarie 2002, cu o întrerupere între 5 noiembrie 1999 și 29 mai 2001 (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 78 de mai sus, punctul 213).
- 129 Or, rezultă din jurisprudență că revine Comisiei sarcina de a dovedi nu numai existența înțelegerii, ci și durata acesteia (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, Rec., p. II-491, punctul 2802 și jurisprudență citată). În mod special, în ceea ce privește administrarea probei unei încălcări a articolului 81 alineatul (1) CE, Comisia trebuie să facă dovada încălcărilor pe care le constată și să stabilească elementele de probă de natură să demonstreze, corespunzător cerințelor legale, existența faptelor constitutive ale unei încălcări (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții Baustahlgewebe/Comisia, punctul 97 de mai sus, punctul 58, Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 86, și Hotărârea Curții Groupe Danone/Comisia, punctul 78 de mai sus,

punctul 215). Orice dubiu al instanței trebuie interpretat în favoarea întreprinderii căreia îi este adresată decizia de constatare a unei încălcări. Prin urmare, instanța nu poate concluziona că existența încălcării în cauză a fost dovedită de Comisie la un standard juridic corespunzător dacă există încă o îndoială cu privire la acest aspect, în special în cazul unei acțiuni în anulare și/sau reformare a unei decizii de aplicare a unei amenzi. Astfel, în această ultimă situație, este necesar să se țină seama de principiul prezumției de nevinovăție, care face parte dintre drepturile fundamentale protejate în ordinea juridică a Uniunii și care a fost consacrat de articolul 48 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (JO 2007, C 303, p. 1). În considerarea naturii și a gradului de severitate ale sancțiunilor aferente acestora, principiul prezumției de nevinovăție se aplică în special procedurilor referitoare la încălcările normelor de concurență aplicabile întreprinderilor, care pot conduce la aplicarea unor amenzi sau a unor penalități cu titlu cominatoriu (a se vedea în acest sens Hotărârea Curtții din 8 iulie 1999, Hüls/Comisia, C-199/92 P, Rec., p. I-4287, punctele 149 și 150; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 78 de mai sus, punctele 215 și 216). Astfel, Comisia trebuie să furnizeze dovezi precise și concordante pentru a crea convingerea fermă că încălcarea pretinsă a fost săvârșită (a se vedea Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 78 de mai sus, punctul 217 și jurisprudența citată).

¹³⁰ Potrivit unei jurisprudențe constante, nu este obligatoriu ca fiecare dintre dovezile prezentate de Comisie să îndeplinească aceste criterii în raport cu fiecare element al încălcării. Este suficient ca seria de indicii invocată de instituție, apreciată în mod global, să îndeplinească această cerință (a se vedea Hotărârea JFE Engineering și alții/Comisia, punctul 105 de mai sus, punctul 180 și jurisprudența citată).

¹³¹ Pe de altă parte, activitățile pe care le presupun acordurile anticoncurențiale se desfășoară de obicei în mod clandestin, reuniunile se țin în secret și documentația aferentă acestora este redusă la minimum. Prin urmare, chiar în cazul în care Comisia descoperă elemente care atestă în mod explicit un contact nelegal între operatori, precum procesele verbale ale unor reuniuni, de regulă acestea nu vor fi decât fragmentare și disperate, astfel încât, adesea, este necesar ca anumite detalii să fie reconstituite prin deducții. În consecință, în majoritatea cazurilor, existența unei practici sau a

unui acord anticoncurențial trebuie să fie dedusă din anumite coincidențe și indicii care, privite în ansamblu, pot constitui, în absența unei alte explicații coerente, dova încălcării normelor de concurență (Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctele 55-57, și Hotărârea Curții din 25 ianuarie 2007, Sumitomo Metal Industries și Nippon Steel/Comisia, C-403/04 P și C-405/04 P, Rep., p. I-729, punctul 51).

¹³² În plus, în lipsa unor elemente de probă susceptibile să stabilească în mod direct durata unei încălcări, jurisprudența impune ca Comisia să se întemeieze cel puțin pe elemente de probă având legătură cu fapte suficient de apropiate în timp, astfel încât să se poată admite în mod rezonabil că această încălcare s-a desfășurat fără întrerupere între două date exacte (Hotărârea Tribunalului din 7 iulie 1994, Dunlop Slazenger/Comisia, T-43/92, Rec., p. II-441, punctul 79; a se vedea Hotărârea Peróxidos Orgánicos/Comisia, punctul 55 de mai sus, punctul 51 și jurisprudența citată).

¹³³ În prezenta cauză, având în vedere criticile invocate, se pune problema dacă Comisia avea la dispoziția sa probe suficiente pentru a concluziona că reclamanta a participat la înțelegere pe parcursul perioadei cuprinse între octombrie 1997 și 5 noiembrie 1999 și că și-a reluat activitatea pe parcursul perioadei cuprinse între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002.

Cu privire la data de încetare a participării reclamantei la înțelegere în 1999

¹³⁴ Cu titlu introductiv, trebuie arătat că nu s-a contestat că reclamanta și-a întrerupt participarea la înțelegere în 1999. În schimb, părțile sunt în dezacord cu privire la data

exactă a acestei întreruperi. Reclamanta contestă că a participat la înțelegere după 19 februarie 1999, data ultimei reuniuni la care afirmă că a participat, în timp ce Comisia a stabilit data retragerii respective la 5 noiembrie 1999. Această dată a fost stabilită pe baza informațiilor conținute în notele manuscrise redactate la 5 noiembrie 1999 de un angajat al Deltafina și care se referă la o reuniune a înțelegerii din aceeași zi (a se vedea nota de subsol 263 din decizia atacată). Astfel, din aceste note ar reieși că relațiile dintre membrii înțelegerii și reclamantă erau înscrise printre punctele care trebuiau analizate în cadrul reuniunii respective, ceea ce ar demonstra că aceasta era considerată o entitate din afara înțelegerii.

- 135 Or, trebuie să se precizeze că aceste note olografe, pe baza cărora Comisia a stabilit data la care reclamanta și-a întrerupt participarea la înțelegere în 1999, nu conțin în realitate nicio referire la data de încetare a acestei participări. Singura dată certă care se poate deduce din notele amintite este cea a întocmirii acestora de către autorul lor.
- 136 Prin urmare, se impune constatarea că faptele cu privire la care autorul acestor note se exprimă în mod implicit, respectiv împrejurarea că reclamanta devenise o entitate din afara înțelegerii, precedă în mod necesar, astfel cum recunoaște, pe de altă parte, Comisia la nota de subsol 263 din decizia atacată, data la care au fost redactate notele respective.
- 137 În consecință, în mod contrar susținerilor Comisiei în decizia atacată, notele respective nu oferă posibilitatea de a se reține data de 5 noiembrie 1999 ca data la care reclamanta și-a întrerupt participarea la înțelegere.
- 138 În această privință, este necesar să se observe, mai întâi, că, în considerentul (157) al deciziei atacate, care se află la începutul părții din această decizie consacrate faptelor incriminate în cursul anului 1999, Comisia afirmă că „Deltafina, Dimon [Italia] și Transcatlab au avut periodic contacte neoficiale pentru a discuta cu privire la prevederile și evoluția prețurilor de achiziție în Italia”, fără a menționa reclamanta [cea

ce rezultă, de altfel, în mod clar din cuprinsul punctului 2.3 din cererea de clemență a Dimon Italia din 4 aprilie 2002 (document nr. 38281/04998), menționată în considerentul (7) al deciziei atacate]. În continuare, în considerentele (165), (184) și (185) ale deciziei atacate, Comisia menționează mai multe contacte între acești trei procesatori în cursul anului 1999, însă niciunul dintre aceste contacte nu privește reclamanta. Pe de altă parte, astfel cum s-a arătat în considerentul (186) al deciziei atacate, în octombrie 1999, Deltafina, Dimon Italia și Transcatab „au încheiat un [acord] cu privire la Bright și la Burley, care, în ceea ce privește fondul și forma, este foarte asemănător cu acordul Villa Grazioli”. În opinia Comisiei, prin acest acord „se urmărea, în principal, stabilirea prețurilor de achiziție a tutunului brut [...] de la terți presatori, atribuirea de către terți presatori a unor cantități definite către fiecare procesator și respingerea terților presatori care nu aderaseră la Cogentab”. Or, astfel cum subliniază chiar Comisia în nota de subsol 263 din decizia atacată, din declarațiile scrise ale Transcatab din 18 aprilie 2002, furnizate de aceasta cu ocazia verificării efectuate în localurile sale (a se vedea de asemenea punctul 159 de mai jos), rezultă că reclamanta a părăsit înțelegerea „întrucât nu era de acord cu crearea Cogentab”, care era o asocieră creată de APTI și de Unitab în octombrie 1999, în temeiul acordului interprofesional pentru recolta 1999 de Burley [considerentul (182) al deciziei atacate]. În plus, din considerentul (159) al deciziei atacate rezultă că aceste două reuniuni ale procesatorilor care au avut loc la Roma (Italia) în februarie 1999, în cadrul cărora reclamanta nu a figurat printre participanți, „au constituit de asemenea ocazia să se discute [...] despre crearea unui comitet mixt de achiziții [...], care a fost denumit ulterior Cogentab”.

139 În definitiv, în decizia atacată, Comisia nu a prezentat niciun element de probă în ceea ce privește participarea reclamantei la înțelegere până la 5 noiembrie 1999.

140 Doar în cadrul ședinței, Comisia a evocat pentru prima dată pretinsa participare a reclamantei la o reuniune „operațională” din 22 iulie 1999, pe care nu a menționat-o nici în comunicarea privind obiecțiunile, nici în decizia atacată.

- 141 În schimb, numai din decizia atacată rezultă că reclamanta „a părăsit înțelegerea” în 1999, „întrucât nu era de acord cu crearea Cogentab” [considerentul (302) și nota de subsol 263 din decizia atacată] și că discuția cu privire la crearea acestuia fusese inițiată în cadrul celor două reuniuni din februarie 1999 [a se vedea considerentul (159) al deciziei atacate], fără ca, în decizia menționată, Comisia să fi demonstrat că reclamanta a participat la aceste reuniuni.
- 142 Prin urmare, Comisia a săvârșit o eroare de apreciere a faptelor considerând în decizia atacată că reclamanta își încetase participarea la înțelegere la 5 noiembrie 1999.
- 143 Astfel, având în vedere considerațiile de mai sus, în lipsa stabilirii unei date precise de încetare a participării reclamantei la înțelegere, Comisia nu era îndreptățită să rețină data de 5 noiembrie 1999 și, prin urmare, în conformitate cu principiul *in dubio pro reo* (a se vedea punctul 129 de mai sus), trebuie să se rețină luna februarie 1999 drept ultima lună de participare a reclamantei la înțelegere.
- 144 Această apreciere nu poate fi repusă în discuție prin argumentul Comisiei potrivit căruia, conform jurisprudenței, în lipsa unor dovezi care să demonstreze că reclamanta s-a distanțat în mod public de ceilalți membri ai înțelegerii începând cu 1998 sau, în orice caz, începând cu februarie 1999, aceasta a stabilit în mod corect că participarea reclamantei la înțelegere continuase până la 5 noiembrie 1999, ținând seama de elementele de probă care arată că, la această dată, ceilalți membri ai înțelegerii considerau că reclamanta își încetase participarea.
- 145 În această privință, este suficient să se amintească faptul că, în decizia atacată, Comisia nu a stabilit că, în cursul anului 1999 și, mai precis, până la 5 noiembrie 1999, reclamanta a participat la reuniuni în cursul cărora au fost încheiate sau puse în aplicare

acorduri de natură anticoncurențială (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 131 de mai sus, punctul 81). Dimpotrivă, în ceea ce privește reuniunile din februarie 1999, se precizează în considerentul (159) al deciziei atacate că, cu excepția Deltafina, Dimon Italia și Transcatlab, prezența altor procesatori, inclusiv a reclamantei, nu putea „fi clar stabilită”.

¹⁴⁶ În plus, argumentul Comisiei este în contradicție cu constatarea care figurează în decizia atacată, întemeiată pe declarațiile scrise ale Transcatlab din 18 aprilie 2002 (a se vedea nota de subsol 263 din decizia atacată), potrivit căreia, la 5 noiembrie 1999, reclamanta „părăsise deja înțelegerea” prin faptul că nu aproba crearea Cogentab. Or, rezultă de asemenea din constatările făcute în decizia atacată [a se vedea considerentul (159) al deciziei atacate] că primele discuții cu privire la crearea Cogentab fuseseră deja inițiate cu ocazia reuniunilor din februarie 1999 (a se vedea punctele 138 și 141 de mai sus).

¹⁴⁷ În mod similar, este irelevant argumentul Comisiei – invocat pentru prima dată în cadrul ședinței – potrivit căruia aceasta ar fi fost „generoasă” față de reclamantă prin luarea în considerare a datei de 5 noiembrie 1999, întrucât, potrivit considerentului (199) al deciziei atacate, reclamanta ar fi participat, la 22 noiembrie 1999, la o reuniune a procesatorilor cu un conținut „probabil” anticoncurențial. Astfel, atât în comunicarea privind obiecțiunile, cât și în decizia atacată, Comisia a renunțat să atribuie eventualei participări a reclamantei la o astfel de reuniune o valoare probantă care să îi permită să o califice drept element incriminatoriu, motiv pentru care Comisia nu a reținut această afirmație în cadrul aprecierii duratei de participare a reclamantei la înțelegere pentru a concluziona în final că, la data de 5 noiembrie 1999, reclamanta „părăsise deja înțelegerea” (nota de subsol 263 din decizia atacată). Această apreciere este de altfel confirmată, pe de o parte, de cererea de clemență a Dimon Italia din 4 aprilie 2002 și, pe de altă parte, de declarațiile Transcatlab din 18 aprilie 2002 (a se vedea punctul 138 de mai sus).

- 148 În sfârșit, Comisia nu a demonstrat nici că, în cursul anului 1999, reclamanta a participat la punerea în aplicare a acordurilor interprofesionale cu privire la diferitele soiuri de tutun sau la reuniuni ale procesatorilor prin care se urmărea definirea unei poziții comune pe care ar susține-o ulterior în cadrul APTI pentru a condiționa poziția acestora în cadrul negocierilor cu Unitab cu privire la acordurile amintite [a se vedea considerentul (165) al deciziei atacate].
- 149 În lumina considerațiilor de mai sus, este necesar să se admită critica întemeiată pe constatarea eronată a Comisiei că reclamanta și-a încetat participarea la înțelegere la 5 noiembrie 1999, având în vedere că probele analizate în această privință în decizia atacată, precum și celelalte elemente din dosar i-au permis să aprecieze doar că această participare era dovedită numai până în februarie 1999 [considerentul (159) al deciziei atacate și nota de subsol 263].

Cu privire la participarea reclamantei la înțelegere în perioada cuprinsă între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002

- 150 În ceea ce privește perioada pretinsei reluări a participării reclamantei la înțelegere, și anume între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002, trebuie să se observe că Comisia și-a întemeiat aprecierea pe trei elemente de fapt. În ceea ce privește data la care reclamanta și-ar fi reluat participarea, Comisia a reținut data de 29 mai 2001, întrucât la această dată un angajat al Deltafina a transmis unui angajat al reclamantei un fax care conținea informații privind prețul, pe kilogram, la care Deltafina va semna contractele de cultură pentru soiul Bright [considerentele (211) și (302) ale deciziei atacate]. Această împrejurare coroborată cu participarea reclamantei la două reuniuni care au avut loc la 16 noiembrie 2001 [considerentul (213) al deciziei atacate] și la 8 ianuarie 2002 [considerentul (222) al deciziei atacate], a determinat Comisia să considere ulterior că participarea reclamantei la înțelegere continuase, precum în cazul Deltafina, al Transcatlab și al Dimon Italia, până la 19 februarie 2002.

— Cu privire la faxul transmis de Deltafina la 29 mai 2001

- 151 În ceea ce privește, în primul rând, faxul din 29 mai 2001, trebuie să se precizeze că acesta indica numai prețurile pe care Deltafina urma să le introducă în contractele de cultură cu asociațiile de producători pentru soiul de tutun Bright, în funcție de nivelul de calitate al acestuia.
- 152 În această privință, este necesar să se observe, în primul rând, că din decizia atacată nu rezultă că aceste prețuri au fost cele determinate în cadrul înțelegerii și nici că Deltafina a fost însărcinată de înțelegere să comunice astfel de prețuri. Prin urmare, acest fax constituie un contact izolat între Deltafina și reclamantă cu privire la o informație comercială semnificativă, însă limitată la prețurile care urmau a fi introduse în contractele de cultură pentru un singur soi dintre cele vizate în considerentul (87) al deciziei atacate. În plus, acest fax nu preciza regiunile care erau vizate de aceste prețuri, deși însăși Comisia a constatat, în considerentul (99) al deciziei atacate, că „prețurile tutunului brut variază considerabil pentru fiecare regiune în funcție de soi”.
- 153 În al doilea rând, este necesar să se observe că prețul avut în vedere de faxul Deltafina, care se referea în mod expres la contracte de cultură, nu poate fi decât un „preț contractual”. Astfel, din decizia atacată rezultă că acest preț este menționat în contractele de acest tip – care sunt în general încheiate între producătorii sau asociațiile de producători și procesatori, între luna martie și luna mai din anul recoltei – și reprezintă „prețul pe care procesatorii se angajează să îl plătească în funcție de calitatea tutunului” [considerentele (90) și (91) ale deciziei atacate].
- 154 Astfel cum se explică în considerentul (92) al deciziei atacate, acest preț este diferit de prețul care este „efectiv plătit la primirea tutunului și care este direct proporțional cu nivelul de calitate și cu alți factori”. Acest preț, numit „preț de livrare”, este, astfel,

„stabilit în mod obișnuit între lunile decembrie și februarie”. Pe de altă parte, din considerentul (279) litera (a) al deciziei atacate rezultă că încălcarea unică și continuă pusă în aplicare de procesatorii cuprindea, printre altele, practica „stabilirii unor prețuri de achiziție comune pe care procesatorii le-ar plăti la livrarea tutunului”.

155 În al treilea rând, este necesar să se observe, pe de o parte, că primirea faxului respectiv de către reclamantă a fost precedată de stabilirea de către Dimon Italia, la 10 mai 2001, a unei ordini de zi, discutată în cadrul acesteia și care se referă la o reuniune care trebuia să aibă loc la sediul acesteia din urmă două săptămâni mai târziu, care prevedea, printre diferitele puncte supuse examinării, o discuție cu privire la „Romana Tabacchi/ATI” [considerentul (209) al deciziei atacate]. Pe de altă parte, după primirea de către reclamantă a faxului respectiv, ordinea de zi a fost transmisă de Dimon Italia către Deltafina și către Transcatab la 14 septembrie 2001, cu privire la o reuniune care a avut loc efectiv la 18 septembrie 2001, la care reclamanta nu a participat. Pe această ordine de zi figurează un punct intitulat după cum urmează: „Ns. rapporti Versus ATI, ETI, ROM TAB” („Relațiile noastre cu ATI/ETI și Romana Tabacchi”) [a se vedea considerentul (212) al deciziei atacate]. Întrucât aceeași ordine de zi cuprinde un prim punct intitulat „Ribadire ns. rapporti” („Consolidarea relațiilor noastre”), afirmația conținută în acesta poate fi considerată numai ca urmărind să confirme, după cum susține reclamanta, că ea era în afara înțelegerii. Astfel, utilizarea cuvântului „versus”, pe de o parte, și îndemnul la consolidarea relațiilor dintre membrii înțelegerii, pe de altă parte, nu ridică îndoieli în ceea ce privește poziția reclamantei față de Dimon Italia, de Transcatab și de Deltafina. De altfel, rezultă de asemenea din considerentul (204) al deciziei atacate că o altă reuniune operațională a înțelegerii a avut loc la Caserte (Italia) la 5 iunie 2001, cu alte cuvinte, între data primirii faxului Deltafina și reuniunea din 18 septembrie 2001, fără ca reclamanta să fi participat la aceasta.

156 Or, deși faxul Deltafina poate fi considerat un element care dovedește că reclamanta intrase din nou în contact cu un membru al înțelegerii în vederea obținerii unei informații punctuale cu privire la „prețul contractual” al unui soi de tutun special care

trebuia introdus în contractele de cultură pe care urma să le încheie cu asociațiile de producători, numai acest element nu oferă o indicație suficientă cu privire la faptul că reclamanta era din nou implicată în înțelegere, mai ales în lumina contextului prezentat la punctele 152-155 de mai sus.

— Cu privire la reuniunile din 16 noiembrie 2001 și din 8 ianuarie 2002

¹⁵⁷ Este necesar să se constate că reclamanta recunoaște că a participat la reuniunile din 16 noiembrie 2001 și din 8 ianuarie 2002. Totuși, aceasta susține că a fost „convocată” de Dimon Italia la o reuniune care a avut loc la sediul APTI la 16 noiembrie 2001, în cursul căreia i s-ar fi solicitat să acționeze ca „mediator” pentru retragerea opoziției consorțiului Burley la sistemul de licitații pentru vânzarea de tutun – ai cărui promotori erau Unitab și APTI – care ar fi trebuit să fie administrat de Cogentab. Prin urmare, în această calitate, reclamanta a invitat ulterior în localurile sale părțile interesate la reuniunea din 8 ianuarie 2002.

¹⁵⁸ În această privință, trebuie să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, este suficient să se demonstreze de către Comisie că întreprinderea în cauză a participat la reuniuni în cursul cărora au fost încheiate acorduri de natură anticoncurențială, fără să se fi opus în mod vădit acestora, pentru a dovedi în mod corespunzător participarea întreprinderii respective la înțelegere. Atunci când participarea la asemenea reuniuni a fost stabilită, această întreprindere are obligația să prezinte indicii de natură să demonstreze că participarea sa la acele reuniuni era lipsită de orice spirit anticoncurențial, dovedind astfel că le comunicase concurenților săi că participa la acele reuniuni având o optică diferită de a acestora. Rațiunea ce stă la baza acestui principiu de drept este că, prin participarea la reuniunea menționată fără a se distanța în mod public de conținutul său, întreprinderea a dat de înțeles celorlalți participanți că era de acord cu rezultatul reuniunii și că urma să se conformeze acestuia (a se vedea Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 131 de mai sus, punctele 81 și 82 și jurisprudența citată).

159 Or, în primul rând, trebuie să se sublinieze că, în declarațiile din 18 aprilie 2002, Transcatab afirmă că reclamanta a părăsit înțelegerea în 1999, în momentul introducerii „sistemului de achiziții Cogentab”, pentru a câștiga, în opinia acesteia, cote de piață de la alți procesatori, care creaseră între timp consorțiul Burley, în esență, în scopul de a se opune sistemului Cogentab, precum și introducerii „sistemului de licitații”. În plus, Transcatab precizează următoarele:

„După aproximativ doi ani, Romana Tabacchi, dat fiind, între altele, acordurile de comercializare obținute cu ATI [care era divizia «foi» a fostului monopol italian [a se vedea considerentul (39) al deciziei atacate] și devenise membru al Cogentab în 2001 [a se vedea considerentul (183) al deciziei atacate]], apreciază necesar să solicite să fie admisă în APTI. În consecință, aceasta este determinată să se pronunțe cu privire la politica de achiziții în cadrul Cogentab, precum și cu privire la aplicarea sistemului de licitații. Astfel, o serie de reuniuni au avut loc, la sfârșitul anului 2001 și începutul anului 2002, la APTI și la Romana Tabacchi, în cursul cărora aceasta din urmă și-a modificat poziția în ceea ce privește licitațiile și s-a declarat favorabilă unei medieri între poziția [consorțiului Burley] și cea a Cogentab.”

160 În această privință, nu se contestă între părți că o adaptare a sistemului de licitații pentru achiziționarea tutunului brut, în discuție la sfârșitul anului 2001, a fost prevăzută, câteva luni mai târziu, de Regulamentul (CE) nr. 546/2002 al Consiliului din 25 martie 2002 de stabilire a primelor și a pragurilor garanției pentru frunzele de tutun pe grupă de soiuri și pe stat membru pentru recoltele din 2002, 2003 și 2004 și de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 2075/92 (JO L 84, p. 4, Ediție specială, 03/vol. 41, p. 165).

161 Prin urmare, din declarațiile Transcatab rezultă că reclamanta a părăsit definitiv înțelegerea în 1999 și că, în 2001, după ce a solicitat să fie admisă în APTI, aceasta a participat la reuniunile în cauză pentru a discuta despre sistemul de licitații și pentru a promova o mediere între consorțiul Burley și Cogentab, în ceea ce privește

acest sistem. Astfel, în opinia Transcatlab, reclamanta a participat la aceste reuniuni urmărind un scop special și, prin urmare, având o optică diferită de cea a membrilor înțelegerii, care, în ceea ce o privește, nu dovedește existența unui spirit anticoncurențial.

162 În al doilea rând, astfel cum s-a subliniat deja la punctul 138 de mai sus, din cuprinsul punctului 2.3 din cererea de clemență a Dimon Italia din 4 aprilie 2002 rezultă că, în ceea ce privește perioada cuprinsă între 1999 și 2002, numai cei trei „procesatori principali”, și anume Deltafina, Dimon Italia și Transcatlab, aveau contacte regulate în ceea ce privește obiectul înțelegerii. În schimb, Dimon Italia nu identifică reclamanta ca un membru activ al înțelegerii pe parcursul perioadei amintite. Prin urmare, se impune constatarea că, după reconstituirea efectuată pentru respectiva perioadă de activitate a înțelegerii, Dimon Italia nu percepuse participarea reclamantei la reuniunile în discuție ca având un spirit anticoncurențial.

163 În al treilea rând, Comisia a recunoscut în cadrul ședinței că, în cursul perioadei cuprinse între 29 mai 2001 și luna februarie 2002, au avut loc șase reuniuni și că reclamanta a participat numai la două dintre acestea, printre care cea din 16 noiembrie 2001 care nu era o reuniune propriu-zisă a înțelegerii, ci a APTI. În plus, în ceea ce privește reuniunea din 8 ianuarie 2002, a doua la care a participat reclamanta în cursul întregii perioade cuprinse între 29 mai 2001 și până la data încetării încălcării, trebuie să se observe, pe de o parte, că potrivit declarațiilor Transcatlab din 18 aprilie 2002, în afara acesteia, a Dimon Italia, a Deltafina și a reclamantei, mai era prezent la această reuniune și un reprezentant al unei alte entități. Pe de altă parte, trebuie să se sublinieze că această reuniune a fost precedată ziua anterioară de o altă reuniune, la care au participat numai Dimon Italia, Transcatlab și Deltafina [a se vedea considerentul (222) al deciziei atacate]. Având în vedere afirmațiile conținute în declarațiile Transcatlab, respectiv în cererea de clemență a Dimon Italia (a se vedea printre altele punctele 161 și 162 de mai sus), Comisia nu a stabilit, așadar, corespunzător cerințelor legale, că reuniunea respectivă din 8 ianuarie 2002 constituia o reuniune a înțelegerii.

164 Având în vedere considerațiile precedente, trebuie să se concluzioneze că, într-un context precum cel descris mai sus, Comisia nu dispunea de probe sau de o serie de indicii cu o forță probantă suficientă în ceea ce privește implicarea reclamantei în înțelegere în perioada cuprinsă între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002. Dimpotrivă,

astfel cum rezultă și din decizia atacată, mai multe elemente prezente în dosarul administrativ erau susceptibile să conducă Comisia la o concluzie diferită de cea pe care a reținut-o în final în ceea ce privește durata participării reclamantei.

- 165 Având în vedere că ansamblul de indicii invocate de Comisie nu este suficient pentru a concluziona în sensul participării reclamantei la înțelegere în cursul perioadei menționate mai sus, este necesar să se constate că Comisia a săvârșit o eroare de apreciere a faptelor, întrucât a considerat că reclamanta participase la înțelegere în cursul perioadei cuprinse între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002, care corespunde datei de încetare a încălcării.
- 166 Având în vedere tot ceea ce precedă, prezentul motiv trebuie admis. Rezultă că articolul 1 litera (b) din decizia atacată, prin faptul că reține încălcarea săvârșită de reclamantă după luna februarie 1999, trebuie anulat. Consecințele care trebuie deduse de aici pentru stabilirea cuantumului amenzii vor fi examinate la punctul 265 și următoarele de mai jos.

4. Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe caracterul ilogic al motivării și pe încălcarea principiului egalității de tratament în stabilirea cuantumului de plecare al amenzii

Argumentele părților

- 167 Reclamanta susține, pe de o parte, că Comisia nu ar fi trebuit să aleagă anul 2001 drept an de referință pentru a stabili cota sa de piață. Astfel, având în vedere că participarea sa la încălcare a fost fragmentată, fie Comisia ar fi trebuit să rețină ca bază pentru calculul său media cotelor de piață deținute întreaga perioadă avută în vedere –

care se ridică, în cazul acesteia, la 4,69% din piață –, ceea ce ar fi cu atât mai potrivit în cazul încălcărilor de durată medie, fie aceasta ar fi trebuit, cel mult, să ia în considerare cota de piață pe care o deținea în 1998, iar nu pe cea din 2001, anul pentru care participarea sa ar fi fost, chiar dacă s-ar presupune că a fost dovedită, în orice caz parțială. Reclamanta susține de asemenea că, având în vedere cota sa de piață mai scăzută decât cea a Transcatăb și cea a Dimon Italia, nu ar fi trebuit să fie înscrisă în aceeași categorie de întreprinderi în care au fost plasate acestea din urmă, pentru care Comisia a stabilit un quantum de plecare identic de 10 milioane de euro. Chiar înaintea aplicării unui coeficient multiplicator, Comisia ar fi trebuit să stabilească, așadar, quantumuri de plecare de asemenea diferențiate.

168 Reclamanta contestă, în special, utilizarea cotei de piață deținute în cursul ultimului an complet al încălcării drept criteriu de referință pentru stabilirea ponderii specifice a unei întreprinderi. Utilizarea unei astfel de cote de piață ar trebui adaptată în toate cazurile în care, precum în prezenta cauză, participarea unei întreprinderi la înțelegere a fost întreruptă. Astfel, într-o asemenea situație, cota de piață referitoare la ultimul an complet al încălcării nu ar reflecta numai beneficiile obținute de întreprindere, datorită comportamentului anticoncurențial, dar și pe cele obținute datorită acțiunii sale pe piață în cursul perioadelor în care nu a participat la înțelegere. Or, aceasta ar fi tocmai situația care se regăsește în prezenta cauză, creșterea cea mai importantă realizată de reclamantă fiind înregistrată între 1999 și 2000, perioadă în cursul căreia este cert că nu făcea parte din înțelegere.

169 Având în vedere faptul că Comisia a utilizat aceeași metodă de calcul atât pentru reclamantă, cât și pentru celelalte întreprinderi, a căror participare la înțelegere a fost neîntreruptă, decizia atacată ar fi afectată de o încălcare a principiului egalității de tratament și de caracterul ilogic al motivării sale pentru partea în cauză.

170 Comisia solicită respingerea argumentelor reclamantei.

171 În primul rând, aceasta amintește că, potrivit jurisprudenței, aplicarea aceluiași quantum de plecare unor întreprinderi care dețin o cotă de piață cuprinsă într-un interval de amploare redusă – precum în prezenta cauză – nu constituie o încălcare a principiului egalității de tratament. În plus, la stabilirea amenzilor, aceasta dispune de o marjă largă de apreciere și nu are obligația de a aplica o formulă matematică exactă. În orice caz, acest argument ar fi inoperant pentru faptul că quantumul final al amenzii aplicate reclamantei a fost redus în cele din urmă la 2,05 milioane de euro, în conformitate cu articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.

172 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei prin care urmărește să conteste utilizarea drept criteriu de referință a cotei de piață deținute în cursul ultimului an complet al încălcării, Comisia susține că, potrivit jurisprudenței, acționează în limitele marjei sale de apreciere atunci când procedează în mod coerent și justificat în mod obiectiv la împărțirea întreprinderilor în cauză în categorii în vederea stabilirii quantumului amenzilor. Cotele de piață deținute în cursul ultimului an complet al încălcării ar constitui un indiciu adecvat al ponderii specifice și al impactului comportamentelor ilicite asupra concurenței, întrucât acestea ar putea fi, printre altele, rezultatul, cel puțin parțial, al încălcării în sine.

173 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul întemeiat pe faptul că, în cazul încălcărilor de durată medie, ar fi mai potrivit să se ia drept criteriu de referință media cotelor deținute de întreprinderile în cauză în cursul anilor încălcării, Comisia răspunde, mai întâi, că încălcarea nu era, în prezenta cauză, de durată „medie”, ci de „lungă” durată. În continuare, aceasta precizează că tocmai pentru că reclamanta și-a suspendat participarea la înțelegere pe parcursul unei anumite perioade, media cotelor de piață nu poate constitui un parametru care să permită împărțirea întreprinderilor

în cauză în categorii în vederea stabilirii cuantumului amenzilor. În plus, pentru calcularea acestei medii, Comisia ar fi trebuit să obțină din partea fiecărei întreprinderi implicate în înțelegere nu numai datele referitoare la propriile achiziții de tutun brut din 1995 până în 2000 inclusiv, ci și valoarea totală a achizițiilor de tutun brut pentru fiecare dintre anii menționați, ceea ce ar corespunde de asemenea achizițiilor oricărui alt procesator de tutun italian în cursul celor șase ani ai înțelegerii, cu toate dificultățile pe care le putea presupune.

174 În orice caz, chiar dacă s-ar intenționa luarea în considerare a mediei cotelor de piață ale întreprinderilor în cauză în cursul anilor înțelegerii și chiar dacă s-ar presupune că cota de piață a reclamantei este de aproximativ 5%, un interval cuprins între 5% și 11% nu ar fi semnificativ mai larg decât cel cuprins între 11% și 18%, considerat rezonabil de jurisprudență. Pe de altă parte, teza reclamantei nici nu ar fi posibilă dacă, de exemplu, aceasta ar fi participat la încălcare numai în cursul ultimului an al înțelegerii. Prin urmare, nu s-ar putea justifica faptul că reclamanta poate obține un anumit avantaj, în ceea ce privește reducerea amenzii, întrucât participarea sa la activitățile înțelegerii a avut o durată mai mare de un an.

175 În al patrulea rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia utilizarea cotei de piață a ultimului an complet al încălcării ar trebui adaptată în toate situațiile în care participarea la înțelegere ar fi fost întreruptă, Comisia observă că decizia atacată a luat deja în considerare durata mai redusă a participării reclamantei în vederea calculării cuantumului de bază al amenzii care i-a fost aplicată. Prin urmare, în opinia Comisiei, nu este clar motivul pentru care această participare mai redusă, în ceea ce privește durata, ar trebui luată în considerare și ca circumstanță atenuantă.

Aprecierea Tribunalului

- 176 Trebuie arătat, mai întâi, că, în ceea ce privește alegerea anului de referință pentru a stabili ponderea relativă a întreprinderilor, deși liniile directoare prevăd la punctul 1 A al patrulea și al cincilea paragraf un tratament diferențiat al întreprinderilor în funcție de importanța lor economică, nu indică anul în raport cu care trebuie stabilită ponderea relativă a întreprinderilor. Cu privire la acest aspect, singurul punct din liniile directoare care prevede luarea în considerare a exercițiului financiar anterior anului luării deciziei este punctul 5 litera (a) al doilea paragraf din acestea, care se aplică totuși numai la stabilirea cifrei de afaceri în temeiul respectării limitei de 10%, prevăzută la articolul 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003. Rezultă că acesta nu este aplicabil în vederea stabilirii ponderii relative a întreprinderilor care participă la înțelegere.
- 177 Din jurisprudență rezultă obligația Comisiei de a alege o metodă de calcul care să îi permită să țină seama de dimensiunea și de puterea economică a fiecărei întreprinderi în cauză, precum și de amploarea încălcării săvârșite de fiecare dintre acestea, în funcție de realitatea economică astfel cum exista aceasta la momentul săvârșirii încălcării. În plus, potrivit jurisprudenței, trebuie să se delimiteze perioada care trebuie luată în considerare astfel încât cifrele de afaceri și chiar cotele de piață obținute să fie cât mai comparabile posibil. Rezultă că anul de referință nu trebuie să fie în mod necesar ultimul an complet în cursul căruia a continuat încălcarea (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 13 septembrie 2010, *Trioplast Wittenheim/Comisia*, T-26/06, nepublicată în Repertoriu, punctele 81 și 82 și jurisprudența citată).
- 178 Astfel cum rezultă din considerentul (372) al deciziei atacate, care se referă la stabilirea cotei de piață a Deltafina, anul 2001, care a fost ales în cauză drept an de referință în vederea stabilirii ponderii relative a întreprinderilor, era ultimul an complet al încălcării săvârșite de procesatori.

- 179 Astfel, Comisia a clasificat Deltafina, cu o cotă de piață în 2001 de 25 %, într-o categorie [considerentul (372) al deciziei atacate] și a regrupat Dimon Italia, Transcatab și reclamanta, cu cotele de piață în 2001 de 11,28 % [considerentul (35) al deciziei atacate], de 10,8 % [considerentul (37) al deciziei atacate] și, respectiv, de 8,86 % [considerentul (40) al deciziei atacate], într-o altă categorie [considerentul (373) al deciziei atacate]. În urma acestei clasificări și după aplicarea unui coeficient multiplicator de 1,5 pentru Deltafina și de 1,25 pentru Transcatab și pentru Dimon Italia, quantumurile de plecare au fost stabilite la 37,5 milioane de euro pentru Deltafina, la 12,5 milioane de euro pentru Transcatab și Dimon Italia și la 10 milioane de euro pentru reclamantă [considerentul (376) al deciziei atacate].
- 180 În această privință, este necesar să se amintească faptul că, potrivit jurisprudenței, metoda ce constă în împărțirea membrilor unei înțelegeri pe categorii în vederea aplicării unui tratament diferențiat în etapa stabilirii quantumurilor de plecare ale amenzilor, deși aceasta ignoră diferențele între dimensiunile întreprinderilor din aceeași categorie, determină o stabilire forfetară a quantumului de plecare pentru întreprinderile din aceeași categorie (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, Daiichi Pharmaceutical/Comisia, T-26/02, Rec., p. II-713, punctul 83 și jurisprudența citată, și Hotărârea Itochu/Comisia, punctul 103 de mai sus, punctul 73).
- 181 Cu toate acestea, o asemenea împărțire pe categorii trebuie să respecte principiul egalității de tratament potrivit căruia este interzisă tratarea unor situații comparabile în mod diferit și a situațiilor diferite în același mod, cu excepția cazului în care un asemenea tratament este justificat în mod obiectiv (a se vedea în această privință jurisprudența citată la punctul 102 de mai sus). Pe de altă parte, potrivit jurisprudenței, quantumul amenzilor trebuie să fie proporțional cel puțin în raport cu elementele luate în considerare pentru a aprecia gravitatea încălcării. Pentru a verifica dacă o împărțire a membrilor unei înțelegeri pe categorii este conformă cu principiile egalității de tratament și proporționalității, trebuie să se controleze dacă această împărțire este coerentă și justificată în mod obiectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea Daiichi Pharmaceutical/Comisia, punctul 180 de mai sus, punctele 84 și 85, și Hotărârea Itochu/Comisia, punctul 103 de mai sus, punctul 74).

- 182 Potrivit deciziei atacate, reclamanta a participat la înțelegere în cursul unei prime perioade, cuprinsă între octombrie 1997 și 5 noiembrie 1999, și în cursul unei a doua perioade, cuprinsă între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002, în timp ce ceilalți membri au participat la aceasta, fără întrerupere, între 29 septembrie 1995 și 19 februarie 2002. Or, deși Comisia a precizat că reclamanta a participat la înțelegere pe parcursul unei perioade mai scurte și fragmentate – a cărei durată exactă, astfel cum s-a constatat în cadrul celui de al treilea motiv de mai sus, este contestată de aceasta – în raport cu ceilalți membri ai înțelegerii, Comisia s-a întemeiat pe cotele de piață deținute de întreprinderile în cauză, inclusiv reclamanta, în cursul anului 2001, ultimul an complet al încălcării, independent de faptul că reclamanta nu își reluse, potrivit deciziei atacate, participarea la această încălcare decât începând cu 29 mai 2001.
- 183 Prin utilizarea, în vederea stabilirii quantumului de plecare al amenzilor, a criteriului cotei de piață referitoare la ultimul an complet al încălcării, Comisia a tratat, așadar, situații diferite în mod identic. Astfel, situația reclamantei era diferită de cea a celorlalți trei procesatori în sensul că, potrivit deciziei atacate, pe de o parte, aceasta participase în mod global la înțelegere pentru o perioadă mai scurtă și fragmentată și, pe de altă parte, aceasta nu participase la înțelegere, după cum se pretinde, decât pentru o parte limitată a anului 2001, în timp ce ceilalți procesatori continuaseră să participe la înțelegere în mod continuu din septembrie 1995 și până în februarie 2002. Astfel, alegerea anului 2001 drept an de referință constituie o inegalitate de tratament în defavoarea reclamantei.
- 184 Un astfel de tratament inegal nu este justificat în mod obiectiv. Astfel, deși este posibil pentru Comisie să țină seama de cotele de piață deținute de o întreprindere membră a unei înțelegeri în timpul ultimului an complet al încălcării constatate pentru a aprecia dimensiunea și puterea sa economică pe o piață dată, precum și amploarea încălcării săvârșite de aceasta (a se vedea punctul 177 de mai sus), ea trebuie să se asigure totuși că cotele de piață ale fiecăreia dintre întreprinderile implicate reflectă în mod corect realitatea economică astfel cum exista aceasta la momentul săvârșirii încălcării. Or, în general, în situația unor încălcări de lungă durată, precum în prezenta cauză, numai atunci când ultimul an complet al încălcării, astfel cum a fost luat în considerare

de Comisie, coincide cu durata de participare a fiecăreia dintre aceste întreprinderi, cotele de piață aferente acestora sunt de natură să servească drept indicatori relevanți în această privință și să permită obținerea unor rezultate cât mai comparabile posibil, mai ales în vederea împărțirii întreprinderilor implicate pe categorii.

185 Totuși, în prezenta cauză, Comisia nu indică nicio justificare valabilă, în decizia atacată, pentru alegerea sa de a împărți cei patru procesatori în cauză în două categorii și, în special, de a regrupa reclamanta, precum și Transcatab și Dimon Italia, filiale, respectiv grupurile multinaționale SCC și Dimon, în aceeași categorie, date fiind cotele de piață respective ale acestora în 2001. În această privință, Comisia se limitează să constate că, întrucât Transcatab, Dimon Italia și reclamanta dețineau cote mai reduse de piață, acestea trebuiau „să primească un quantum de plecare al amenzii mai scăzut” în raport cu Deltafina [considerentul (373) al deciziei atacate]. În schimb, ținând seama de durata diferită a participării acestora la înțelegere, inclusiv în cursul anului 2001, de rolurile distincte pe care le-au avut în conceperea și în punerea în aplicare a acesteia, precum și de dimensiunile și de puterile economice diferite, nu exista nicio justificare obiectivă pentru faptul că Comisia a asimilat reclamanta întreprinderilor Dimon Italia și Transcatab și a inclus aceste trei întreprinderi în aceeași categorie, prin aplicarea aceluiași quantum de plecare al amenzii.

186 În aceste condiții și având în vedere aprecierile care figurează în considerentele (301) și (302) ale deciziei atacate în ceea ce privește durata încălcării, Comisia nu putea ține seama de anul 2001 ca ultim an complet al încălcării constatate fără a încălca principiul egalității de tratament în privința reclamantei, din moment ce aceasta participase la înțelegere, potrivit Comisiei, numai începând cu 29 mai 2001 (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Fiskeby Board/Comisia, T-319/94, Rec., p. II-1331, punctul 43).

- 187 Acest lucru este cu atât mai adevărat în lumina considerațiilor prezentate la punctele 150-165 de mai sus, în cadrul aprecierii celui de al treilea motiv, potrivit căruia Comisia a considerat în mod eronat că reclamanta își reluase participarea la înțelegere la 29 mai 2001 pentru a lua parte la aceasta până la încetarea încălcării.
- 188 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, este necesar să se concluzioneze că, prin utilizarea criteriului cotei de piață referitoare la ultimul an complet al încălcării, și anume 2001, pentru toate întreprinderile implicate, care se află la originea alegerii Comisiei de a regrupa în aceeași categorie reclamanta, Mindo și Transcatab și de a le aplica același cuantum de plecare, Comisia a încălcat principiul egalității de tratament.
- 189 Argumentele invocate de Comisie în acest context nu pot să pună sub semnul întrebării această concluzie.
- 190 În primul rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia cotele de piață care se referă la ultimul an complet al încălcării ar constitui un indiciu adecvat al ponderii specifice și al impactului comportamentelor ilicite asupra concurenței, chiar având în vedere faptul că, în mod obișnuit, acestea ar putea fi rezultatul, cel puțin parțial, al încălcării înseși, este suficient să se constate că această situație nu se regăsește mai ales atunci când întreprinderea în cauză nu a participat la această încălcare pe tot parcursul acestui ultim an (a se vedea punctul 184 de mai sus). În plus, trebuie să se observe că o asemenea constatare nu poate împiedica o întreprindere să demonstreze, precum în cazul de față, că cota de piață deținută în cursul perioadei reținute nu constituie, din motive care îi sunt proprii, o indicație a dimensiunii sale veritabile și a puterii sale economice și nici a amplitudinii încălcării pe care aceasta a săvârșit-o (a se vedea în acest sens Hotărârea Fiskeby Board/Comisia, punctul 186 de mai sus, punctul 42). Astfel, cota de piață deținută de reclamantă în 2001, comparată cu evoluția remarcabilă a cotelor sale de piață în cursul perioadei în care nu făcea parte din înțelegere, nu poate fi considerată rezultatul participării sale la încălcare sau, cel puțin, nu ar putea fi decât într-o măsură mai mică, astfel cum a recunoscut Comisia în cadrul ședinței. În această privință, argumentul invocat de Comisie în cadrul ședinței, potrivit căruia, în orice caz, reclamanta ar fi participat la înțelegere în partea decisivă, și anume în a doua parte a anului 2001, nu poate fi admis. Astfel, acest argument nu a fost dovedit

de Comisie și este, în esență, în contradicție cu alegerea făcută de aceasta în decizia atacată de a se raporta la ultimul an complet al încălcării. În orice caz, astfel cum s-a constatat în cadrul aprecierii celui de al treilea motiv (a se vedea punctele 150-165 de mai sus), Comisia nu a demonstrat, corespunzător cerințelor legale, că reclamanta participase la înțelegere în cursul celui de al doilea semestru al anului 2001.

191 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul prin care se urmărește, în esență, contestarea utilizării cotelor de piață medii, întrucât Comisia ar fi trebuit să obțină anumite informații pe care i-ar fi fost dificil să le procure, este suficient să se arate că, în ceea ce privește cotele de piață reținute pentru anul 2001, Comisia s-a limitat să utilizeze informațiile care i-au fost furnizate chiar de întreprinderi. Astfel, din considerentele (31), (35), (37) și (40) ale deciziei atacate rezultă că cotele de piață respective ale Deltafina, Dimon Italia, Transcatab și ale reclamantei care au fost utilizate de Comisie în considerentele (372) și (373) ale deciziei atacate, în vederea stabilirii cuantumului de plecare al amenzilor și a tratamentului diferențiat, corespund propriilor aprecieri ale fiecăreia dintre aceste întreprinderi. Pe de altă parte, astfel cum rezultă din documentele pe care Comisia le-a depus la dosar la cererea Tribunalului, aceasta se afla în posesia unor informații referitoare la cotele de piață ale acestor întreprinderi pentru anii 1999-2002, care îi fuseseră transmise în cursul procedurii administrative, în urma cererii sale exprese. Astfel, argumentul potrivit căruia ar fi fost deosebit de dificil pentru Comisie să obțină alte date nu poate fi admis, din moment ce din decizia atacată rezultă că Comisia a întemeiat această decizie pe date, referitoare la anii 1999-2002, pe care chiar ea a considerat adecvat să le solicite procesatorilor și care i-au fost furnizate de aceștia.

192 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul întemeiat pe faptul că decizia atacată ar fi luat deja în considerare durata mai redusă a participării reclamantei în vederea calculării cuantumului de bază al amenzii care i-a fost aplicată, este suficient să se

constate că prezentul motiv urmărește în realitate să conteste stabilirea quantumului de plecare, care se realizează pe baza gravității încălcării, iar nu pe baza duratei acesteia. Pe de altă parte, în mod contrar susținerilor Comisiei, reclamanta nu a solicitat ca participarea sa mai redusă, în ceea ce privește durata, să fie luată în considerare ca circumstanță atenuantă.

193 În al patrulea rând, în ceea ce privește argumentul Comisiei potrivit căruia prezentul motiv ar implica în mod necesar că participarea reclamantei la înțelegere a durat mult mai mult de un an și că ar fi, în consecință, dificil să se justifice că aceasta poate obține un anumit avantaj din această împrejurare în ceea ce privește reducerea amenzii, se impune constatarea că este vorba despre un argument pur ipotetic lipsit de valoare probantă. Astfel, în ipoteza evocată de Comisie în care participarea unei întreprinderi la o înțelegere s-ar limita la ultimul an, ar putea fi luată în considerare numai cota de piață referitoare la acest an. Întrucât această situație nu se regăsește totuși în speță, Comisia nu reușește să explice cum și în ce măsură reclamanta ar putea obține un avantaj din faptul că participarea sa la înțelegere ar fi depășit în mare măsură ultimul an al încălcării.

194 În sfârșit, în ceea ce privește interpretarea valorii achizițiilor reclamantei în 2001, propusă de Comisie în cadrul ședinței și prin care se urmărește să se demonstreze că, în esență, cota de piață a acesteia în 2001 ar fi fost subestimată, este suficient să se observe că acest argument trebuie înlăturat în măsura în care repune în discuție ceea ce Comisia a constatat în decizia atacată.

195 Prin urmare, al doilea motiv trebuie admis, întrucât, întemeind quantumul de plecare atribuit reclamantei pe cota de piață deținută de aceasta în cursul anului de referință 2001, Comisia a încălcat principiul egalității de tratament. Consecințele care trebuie deduse de aici pentru stabilirea quantumului amenzii vor fi examinate la punctul 265 și următoarele de mai jos.

5. *Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe o reducere insuficientă a cuantumului amenzii în temeiul rolului „perturbant” avut de reclamantă, precum și pe lipsa luării în considerare a altor circumstanțe atenuante*

196 Reclamanta reproșează Comisiei că nu i-a aplicat decât o reducere de 30% din cuantumul de bază al amenzii.

197 Argumentele reclamantei privesc două aspecte. În cadrul primului aspect, reclamanta susține că Comisia nu a ținut seama de circumstanța atenuantă referitoare la presiunile pe care aceasta le-ar fi suportat, precum și rolul pur pasiv pe care l-a avut în comiterea încălcării. În cadrul celui de al doilea aspect, reclamanta afirmă că, prin recunoașterea circumstanței atenuante a „schimbării frecvente a finalităților înțelegerii”, Comisia nu a acordat o pondere corespunzătoare, în temeiul liniilor directe, faptului că în mod sistematic aceasta nu aplicase, *de facto*, deciziile înțelegerii.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe lipsa luării în considerare de către Comisie, în temeiul circumstanțelor atenuante, a presiunilor suportate de reclamantă, precum și a rolului pur pasiv avut de aceasta

Argumentele părților

198 Reclamanta amintește că a explicat deja, în cursul procedurii administrative, că implicarea sa formală în înțelegere era rezultatul presiunilor suportate din partea celorlalți procesatori și că teama de represalii din partea acestora o determinaseră să aibă o atitudine de adeziune aparentă la obiectivele „nucleului dur” al înțelegerii, reprezentat de Deltafina, de Dimon Italia și de Transcatlab.

199 În susținerea afirmației sale, aceasta amintește că a furnizat următoarele elemente de probă:

- memorandumul intern al Dimon Italia din 9 octombrie 1997 (document nr. 39281-4670/4671), care se referă la inițiativa Deltafina prin care urmărea realizarea unui acord între cei „cinci mari” procesatori italieni, care dovedește existența unor presiuni exercitate de aceasta din urmă asupra tuturor întreprinderilor din acest sector care au o prezență semnificativă pe piață în vederea creării unei înțelegeri între procesatori;
- documentul referitor la recolta din 1997 (document nr. 38281-434/435), transmis de Deltafina celorlalți procesatori, care se referă la „intenția de a acționa în comun împotriva eventualelor perturbări externe ale pieței”;
- memorandumul prezentat de Transcatlab la 9 aprilie 2002 (document nr. 38281-04103), în care aceasta admite că a stabilit, în 1996, cu Deltafina și cu Dimon Italia „să exercite presiunile care erau posibile pentru ca strategii [anticoncurențiale] să fie de asemenea adoptate de ceilalți procesatori care își desfășoară activitatea în Italia”;
- mesajul transmis la 10 mai 2001 de un angajat al Dimon Italia unui coleg din aceeași întreprindere (document nr. 38281-04856), în care se menționează intenția acesteia de a efectua o vizită comună cu Transcatlab la anumiți clienți (cumpărători) pentru a discuta cu aceștia despre „situația în raport cu piața” și despre riscurile legate de achiziția de tutun de la alți procesatori (care nu fac parte din înțelegere), printre care figura, după toate probabilitățile, reclamanta care, la acea dată, își desfășura activitatea în deplină autonomie și era percepută ca un element de perturbare a pieței.

- 200 În plus, reclamanta afirmă că a susținut de asemenea, în cadrul procedurii administrative, că participarea sa a fost încă de la început pasivă și/sau imitativă și că a continuat ca atare pe toată perioada încălcării care i-a fost reproșată.
- 201 În pofida unor asemenea dovezi și a afirmațiilor punctuale ale reclamantei în cursul procedurii administrative, decizia atacată nu ar conține nicio referire la constrângerea exercitată în privința sa de Deltafina și de ceilalți doi membri ai „nucleului dur”.
- 202 În replică, reclamanta precizează că, în cadrul calculului amenzii, Comisia este obligată să țină seama de toate circumstanțele atenuante de care o întreprindere ar fi dovedit că se poate prevala și nu poate neglija una sau mai multe dintre acestea fără a-și motiva alegerea.
- 203 Lipsa luării în considerare a presiunilor suportate de reclamantă ar constitui de asemenea o încălcare a obligației de a efectua investigația cu diligență și cu imparțialitate.
- 204 În sfârșit, aceasta contestă aplicarea în ceea ce o privește a principiului jurisprudențial prin care se urmărește negarea caracterului exclusiv pasiv al implicării unei întreprinderi în încălcare pentru simplul motiv că nu ar fi denunțat înțelegerea. Astfel, aplicarea acestui principiu cu aceeași severitate în cazul „marilor întreprinderi” și în cazul celor de dimensiune familială ar fi inechitabilă și disproporționată.
- 205 Comisia solicită respingerea primului aspect al celui de al patrulea motiv.

Aprecierea Tribunalului

- 206 Este necesar să se observe, mai întâi, că argumentele reclamantei nu operează o distincție clară între, pe de o parte, faptul evocat în repetate rânduri că ar fi fost obligată, sub amenințarea represaliilor, de „nucleul dur” al înțelegerii să participe la aceasta, în măsura în care se afla într-o situație de fragilitate structurală în raport cu concurenții săi, și, pe de altă parte, faptul că ar fi ales să participe la aceasta, păstrând totuși o „atitudine rezervată”, astfel încât participarea sa ar fi fost numai de fațadă și comportamentul său pasiv și/sau imitativ.
- 207 Trebuie să se examineze separat cele două elemente evocate de reclamantă. Astfel, deși aceste două elemente pot fi strâns legate și este posibil ca unul dintre ele să fie interpretat ca fiind consecința celuilalt, „atitudinea rezervată” putând fi o expresie și o manifestare a unei situații de constrângere, nu este mai puțin adevărat că acestea sunt inerente pentru două situații și momente diferite, presiunile suportate de reclamantă concretizându-se mai ales în momentul care precedă adeziunea sa „forțată” la cartel, iar comportamentul „pasiv” și/sau „imitativ” fiind ulterior acesteia.
- 208 Prin urmare, este necesar să se examineze succesiv criticile întemeiate pe lipsa luării în considerare, mai întâi, a caracterului forțat al participării reclamantei la înțelegere și, în continuare, a circumstanței atenuante întemeiate pe rolul său exclusiv pasiv sau imitativ în comiterea încălcării.
- 209 În special, trebuie să se stabilească dacă, în mod întemeiat și fără a încălca obligația de motivare care îi revine, Comisia a refuzat, în primul rând, să recunoască faptul că reclamanta fusese obligată să participe la înțelegere și, în al doilea rând, că aceasta avusese un rol pasiv în cadrul punerii în aplicare a înțelegerii.

— Cu privire la critica întemeiată pe lipsa luării în considerare a caracterului forțat al participării reclamantei la înțelegere

- 210 Reclamanta susține că, deși elementele de probă obținute în cadrul procedurii administrative au demonstrat existența unor amenințări sau presiuni în privința sa, în esență, din partea Deltafina, dar și din partea celorlalți membri ai „nucleului dur” al înțelegerii, Comisia nu le-a luat în considerare.
- 211 Mai întâi, se impune constatarea că existența unor amenințări și a unor presiuni prin care se urmărește determinarea unei întreprinderi să participe la o încălcare a dreptului concurenței nu face parte dintre circumstanțele atenuante enumerate în liniile directoare.
- 212 Din jurisprudență reiese că presiunile exercitate de întreprinderi și prin care se urmărește determinarea altor întreprinderi să participe la o încălcare a dreptului concurenței nu exonerează, indiferent de importanța acestora, întreprinderea în cauză de răspunderea pentru încălcarea săvârșită, nu modifică cu nimic gravitatea înțelegerii și nu pot constitui o circumstanță atenuantă pentru calculul cuantumurilor amenzilor, întrucât întreprinderea în cauză ar fi putut denunța eventualele presiuni autorităților competente și ar fi putut introduce o plângere (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 369 și 370, și Hotărârea Tribunalului din 29 noiembrie 2005, Union Pigments/Comisia, T-62/02, Rec., p. II-5057, punctul 63).
- 213 Prin urmare, Comisia nu era obligată să țină seama de amenințări, precum cele susținute în prezenta cauză, drept circumstanță atenuantă (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 26 aprilie 2007, Bolloré și alții/Comisia, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02 și T-126/02, T-128/02 și T-129/02, T-132/02 și T-136/02, Rep., p. II-947, punctul 640).
- 214 Această concluzie nu poate fi repusă în discuție prin celelalte argumente invocate de reclamantă.

- 215 Astfel, dacă din dosar rezultă că, deși reclamanta a fost victima unor presiuni din partea altor întreprinderi, care puseseră deja în practică înțelegerea în discuție, atunci când, în 1997, aceasta a intrat pe piață în calitate de operator independent, totuși din dosar nu rezultă că reclamanta a încercat cel puțin să denunțe aceste presiuni la autoritățile competente și nici, de altfel, că le-a suportat, mai ales la început, în mod total pasiv (a se vedea punctele 221-224 de mai jos).
- 216 Având în vedere considerațiile precedente, prezenta critică trebuie respinsă.

— Cu privire la critica întemeiată pe lipsa luării în considerare a rolului exclusiv pasiv sau imitativ al reclamantei

- 217 La punctul 3 prima liniuță din liniile directe se precizează că o reducere a cuantumului amenzii în temeiul circumstanțelor atenuante se acordă dacă, de exemplu, întreprinderea în cauză a avut un „rol exclusiv pasiv sau imitativ în comiterea încălcării”.
- 218 În această privință, din jurisprudență rezultă că printre elementele de natură să dovedească rolul pasiv al unei întreprinderi în cadrul unei înțelegeri pot fi luate în considerare caracterul mult mai sporadic al participării sale la reuniuni în raport cu participarea altor membri ai înțelegerii (Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Cheil Jedang/Comisia, T-220/00, Rec., p. II-2473, punctul 168; a se vedea Hotărârea Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 97 de mai sus, punctul 331 și jurisprudența citată), precum și intrarea sa tardivă pe piața care a făcut obiectul încălcării, independent de durata participării sale la aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea Curtii din 10 decembrie 1985, Stichting Sigarettenindustrie și alții/Comisia, 240/82-242/82, 261/82, 262/82, 268/82 și 269/82, Rec., p. 3831, punctul 100, și Hotărârea din 8 octombrie 2008, Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 77 de mai sus, punctul 164 și jurisprudența citată)

sau chiar existența de declarații exprese în acest sens provenind de la reprezentanții întreprinderilor terțe care au participat la încălcare (a se vedea Hotărârea Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 95 de mai sus, punctul 331 și jurisprudența citată). Pe de altă parte, Tribunalul a considerat că „rolul exclusiv pasiv” al unui membru al unui cartel implică adoptarea de către acesta a unei „atitudini rezervate”, respectiv o lipsă a participării active la elaborarea acordului sau a acordurilor anticoncurențiale (a se vedea Hotărârea Jungbunzlauer/Comisia, punctul 105 de mai sus, punctul 252 și jurisprudența citată).

219 Mai întâi, trebuie să se precizeze că, având în vedere concluziile deduse în cadrul celui de al treilea motiv în ceea ce privește data de încetare a participării reclamantei la înțelegere în 1999 și a participării sale în cursul perioadei cuprinse între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002, nu este necesară pronunțarea cu privire la existența unui rol exclusiv pasiv sau imitativ al reclamantei decât în ceea ce privește perioada cuprinsă între octombrie 1997 și februarie 1999.

220 Or, în primul rând, în ceea ce privește perioada încălcării amintită, reclamanta nu poate susține în mod valabil că a fost constrânsă să participe la înțelegere pentru a solicita beneficiul unor circumstanțe atenuante. Astfel, presupunând chiar că s-ar stabili că ceilalți membri ai înțelegerii – cei pe care aceasta îi definește drept „nucleu dur” – au exercitat presiuni economice în ceea ce o privește ca să accepte acordurile înțelegerii, nu este mai puțin adevărat că – odată ce a aderat la înțelegere – s-a conformat deciziilor membrilor înțelegerii fără a adopta un rol exclusiv pasiv sau imitativ în comiterea încălcării. Astfel cum se precizează în liniile directoare, numai un rol „exclusiv” pasiv sau imitativ poate determina o reducere a quantumului amenzii. Prin urmare, nu este suficient ca, în anumite perioade ale înțelegerii sau în privința anumitor acorduri ale înțelegerii, întreprinderea în cauză să fi avut, presupunând că a fost dovedită, o „atitudine rezervată” (a se vedea în acest sens Hotărârea Jungbunzlauer/Comisia, punctul 105 de mai sus, punctul 254, și Hotărârea din 8 octombrie 2008, Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 77 de mai sus, punctul 179).

- 221 În al doilea rând, această apreciere este confirmată de faptul că, în cursul perioadei în cauză, reclamanta a participat în mod foarte regulat la reuniunile înțelegerii. Astfel cum arată Comisia, între octombrie 1997 și decembrie 1998, reclamanta a participat la zece reuniuni din douăsprezece [a se vedea în această privință considerentele (124), (128), (129), (131), (132), (142), (144), (146) și (155) ale deciziei atacate], singurele reuniuni la care reclamanta nu a participat în cursul acestei perioade fiind cele din 16 și din 22 octombrie 1998 [considerentele (145) și (152) ale deciziei atacate]. În plus, două dintre aceste reuniuni au avut loc în localurile sale. Este vorba despre reuniunile din 20 octombrie 1997 [considerentul (128) al deciziei atacate] și din 2 decembrie 1998 [considerentul (146) al deciziei atacate]. În sfârșit, din considerentul (150) al deciziei atacate rezultă că aceasta a stabilit, la 2 iulie 1998, împreună cu Dimon Italia, cu Deltafina și cu Transcatab, prețul maxim care urma să fie oferit în cadrul unei cereri de ofertă a ATI.
- 222 În al treilea rând, din decizia atacată [a se vedea considerentul (131) al deciziei atacate] reiese de asemenea că, la 29 mai 1998, reclamanta a invitat președinții Deltafina, Dimon Italia și Transcatab să participe la reuniunea care a avut loc la 4 iunie 1998. În urma acestei reuniuni, reclamanta a convocat o altă reuniune pentru 2 iulie 1998, care a avut totuși loc la 4 iulie 1998. În cursul acesteia, a fost încheiat un acord scris, pregătit sau transcris de reprezentantul reclamantei, acordul numit „de la Villa Grazioli”, prin care se urmărea stabilirea prețurilor de achiziție a tutunului brut pentru soiurile Burley, Bright și DAC [considerentul (132) al deciziei atacate].
- 223 În această privință, reclamanta subestimează în mod greșit rolul de președinte pe care și l-a asumat cu ocazia reuniunilor înțelegerii prin care se urmărea pregătirea acestui acord, afirmând că acest rol implica, în esență, numai sarcini administrative și nu îi conferea nicio influență din punctul de vedere al conceperii și al redactării acestuia. Astfel, faptul de a convoca reuniuni, de a propune o ordine de zi și de a distribui documente pregătitoare pentru reuniuni este incompatibil cu un rol pasiv de imitator care adoptă o atitudine rezervată. Astfel de inițiative dezvăluie o atitudine favorabilă și activă a reclamantei privind elaborarea, continuarea și controlul înțelegerii. De altfel, în această privință, faptul că însuși președintele reclamantei, domnul B. (care deținea controlul societății), a participat la reuniunile înțelegerii nu este lipsit de orice semnificație, în pofida faptului că, în cadrul acestei întreprinderi, nu exista o structură ierarhică echivalentă cu cea a celorlalți membri ai înțelegerii. Or, aceste elemente nu

sunt, în orice caz, de natură să stabilească faptul că rolul reclamantei era „exclusiv pasiv sau imitativ” (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea Jungbunzlauer/Comisia, punctul 105 de mai sus, punctul 257).

- 224 De altfel, reclamanta nu invocă circumstanțe specifice și nici elemente de probă, precum declarații ale altor membri ai înțelegerii, susceptibile să demonstreze că atitudinea acesteia cu ocazia reuniunilor în discuție s-a distins semnificativ de cea a celorlalți membri ai înțelegerii prin caracterul său pur pasiv sau imitativ.
- 225 În plus, atunci când o întreprindere a participat, chiar fără a avea un rol activ, la reuniuni cu obiect anticoncurențial, se presupune că aceasta a participat la înțelegere, cu excepția situației în care dovedește că s-a distanțat în mod explicit de concertarea ilicită. Astfel, prin prezența la reuniuni, reclamanta a aderat sau, cel puțin, i-a făcut pe ceilalți participanți să creadă că adera, în principiu, la conținutul acordurilor anticoncurențiale care erau încheiate (a se vedea în acest sens Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 131 de mai sus, punctele 81, 82 și 85).
- 226 În această privință, nu poate fi admisă afirmația reclamantei potrivit căreia, în esență, ar fi inechitabil și disproporționat să aplice această jurisprudență cu aceeași severitate în cazul marilor întreprinderi, care au cunoștințe și infrastructuri economice și juridice care le permit să recunoască mai ușor caracterul ilicit al comportamentului lor și să conștientizeze consecințele care decurg din acesta în temeiul dreptului concurenței, și în cazul întreprinderilor mici de dimensiune familială, care nu percep în mod obligatoriu anumite comportamente ca fiind ilicite. Astfel, este suficient să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, punctul 1 A al cincilea paragraf din liniile directe oferă Comisiei posibilitatea majorării amenzilor marilor întreprinderi, însă nu impune reducerea celor stabilite pentru întreprinderi de dimensiuni modeste. În plus, dat fiind că incompatibilitatea înțelegerii în cauză cu normele de concurență este afirmată în mod expres la articolul 81 alineatul (1) literele (a)-(c) CE și că este consacrată printr-o jurisprudență constantă, reclamanta nu poate susține

că nu cunoștea suficient dreptul relevant. Pe de altă parte, din decizia atacată rezultă că întreprinderile incriminate erau foarte conștiente de nelegalitatea unei înțelegeri prin care se urmărea stabilirea prețurilor, împărțirea pieței și atribuirea clienților (a se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea SNCZ/Comisia, punctul 89 de mai sus, punctul 82).

227 În orice caz, potrivit jurisprudenței, pentru a se putea considera că o încălcare a normelor de concurență a fost săvârșită în mod intenționat, nu este necesar ca întreprinderea să fi fost conștientă că încalcă aceste norme, ci este suficient să nu fi putut ignora că conduita sa avea ca obiect restrângerea concurenței (Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Ferriere Nord/Comisia, T-143/89, Rec., p. II-917, și Hotărârea Tribunalului SNCZ/Comisia, punctul 89 de mai sus, punctul 83).

228 În plus, niciun element nu obligă Comisia să reducă amenzile atunci când întreprinderile în cauză sunt întreprinderi mici sau mijlocii (IMM). Mărimea întreprinderii este, astfel, luată în considerare prin plafonul stabilit la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și prin dispozițiile din liniile directoare. Exceptând aceste considerații privind dimensiunea, nu există niciun motiv pentru a trata întreprinderile mici și mijlocii diferit de celelalte întreprinderi. Faptul că întreprinderile sunt IMM-uri nu le scutește de obligația de a respecta normele de concurență (a se vedea în acest sens Hotărârea SNCZ/Comisia, punctul 89 de mai sus, punctul 84; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 2009, CD-Contact Data/Comisia, T-18/03, Rep., p. II-1021, punctul 115).

229 În consecință, Comisia nu a încălcat liniile directoare prin refuzul de a-i acorda reclamantei beneficiul unor circumstanțe atenuante pentru rolul exclusiv pasiv sau imitativ pe care aceasta din urmă l-ar fi avut în comiterea încălcării.

— Cu privire la nemotivare

- 230 Reclamanta susține, în esență, că decizia atacată nu este motivată atât în ceea ce privește rolul său pasiv în cadrul înțelegerii, cât și în ceea ce privește existența unor presiuni care au obligat-o să participe la aceasta.
- 231 În această privință, trebuie să se constate că, pe de o parte, printre elementele invocate în mod expres de reclamantă ca circumstanțe atenuante în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile figurează numai cel care se referă la rolul pasiv pe care l-ar fi avut în cadrul încălcării și că, pe de altă parte, Comisia nu a reținut efectiv această circumstanță atenuantă în decizia atacată.
- 232 Nu se pot deduce totuși argumente din faptul că, în partea din decizia atacată consacrată circumstanțelor atenuante, Comisia nu a furnizat explicații cu privire la motivele pentru care apreciască că nu trebuia să rețină anumite elemente invocate în acest temei de reclamantă în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile.
- 233 În această privință, trebuie să se amintească faptul că, potrivit jurisprudenței constante, deși Comisia este obligată, în temeiul articolului 253 CE, să își motiveze deciziile prin menționarea elementelor de fapt de care depinde justificarea deciziei și considerațiile care au determinat-o să o adopte, această dispoziție nu impune Comisiei să discute toate aspectele de fapt și de drept care ar fi fost examinate în cursul procedurii administrative (Hotărârea Curții din 9 noiembrie 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia*, 322/81, Rec., p. 3461, punctele 14 și 15, și Hotărârea Fiskeby Board/Comisia, punctul 186 de mai sus, punctul 127).

- 234 Or, din considerentul (380) al deciziei atacate rezultă că Comisia a redus cu 30 % cuantumul de bază al amenzii care urmează să fie aplicată reclamantei, apreciind caracterul adecvat al unei eventuale reduceri a amenzii în temeiul unor circumstanțe atenuante din punct de vedere global și ținând seama de toate circumstanțele pertinente.
- 235 Prin urmare, această critică trebuie respinsă. Rezultă că primul aspect al celui de al patrulea motiv trebuie respins în totalitate.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe omisiunea Comisiei de a lua în mod corespunzător în considerare circumstanța atenuantă a unei „schimbări frecvente a finalităților înțelegerii”, care ar fi constat într-o neaplicare sistematică a deciziilor înțelegerii

Argumentele părților

- 236 Reclamanta afirmă că, în cadrul procedurii administrative, a susținut de asemenea că nu a pus în aplicare deciziile înțelegerii. Neaplicarea acordurilor ar fi fost totală și sistematică, nu numai aproape pe tot parcursul anului 1999, ci și în cursul perioadei cuprinse între mai 2001 și februarie 2002. În ceea ce privește perioada cuprinsă între octombrie 1997 și februarie 1999, ar fi de asemenea posibil să se evoce o aplicare parțială și neregulată a deciziilor înțelegerii de către reclamantă, care ar fi meritat o reducere a amenzii, în temeiul circumstanței atenuante care constă în neaplicarea în practică a acordurilor sau a practicilor ilicite.

- 237 Astfel, liniile directoare nu ar arăta că o astfel de circumstanță ar fi aplicabilă numai în situația unei neaplicări totale și sistematice. Astfel, ar fi contrar principiilor nediscriminării și proporționalității să nu se recunoască faptul că un participant la înțelegere a executat doar parțial acordurile restrictive, întrucât acest lucru nu ar respecta obligația de a distinge diferitele niveluri de gravitate a comportamentelor individuale ale întreprinderilor implicate într-o încălcare.
- 238 În concluziile prezentului motiv, reclamanta solicită astfel Tribunalului să reexamineze cuantumul reducerii aplicate cuantumului de bază al amenzii care i-a fost aplicată, prin majorarea semnificativă a acestei reduceri, pentru a ține seama de circumstanța atenuantă a constrângerii exercitate în privința sa și a rolului său exclusiv pasiv, precum și incidența reală a circumstanței atenuante a schimbărilor frecvente ale finalităților înțelegerii.
- 239 Comisia solicită respingerea celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv.

Aprecierea Tribunalului

- 240 Prin intermediul prezentului aspect, reclamanta solicită o reducere a cuantumului amenzii sale în temeiul „neaplicării în practică a acordurilor sau a practicilor infraționale”, care face parte din circumstanțele atenuante prevăzute la punctul 3 din liniile directoare. În opinia acesteia, reducerea cu 30% a cuantumului de bază al amenzii nu reflectă pe deplin circumstanța atenuantă a schimbării frecvente a finalităților înțelegerii, care s-a dovedit a fi în realitate o neaplicare sistematică în practică a deciziilor sale.

241 Or, potrivit unei jurisprudențe consacrate, Comisia este obligată să recunoască existența unei circumstanțe atenuante prin lipsa punerii în aplicare a unei înțelegeri numai dacă întreprinderea care invocă această circumstanță poate demonstra că s-a opus, în mod clar și considerabil, punerii în aplicare a acestei înțelegeri, astfel încât a perturbat însăși funcționarea acesteia, și că nu a aderat la acord în aparență și, procedând astfel, a determinat și alte întreprinderi să pună în aplicare înțelegerea în cauză (Hotărârea Daiichi Pharmaceutical/Comisia, punctul 180 de mai sus, punctul 113, și Hotărârea din 8 octombrie 2008, Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 77 de mai sus, punctul 196). Astfel, întreprinderilor le-ar fi foarte facil să minimalizeze riscul obligației de plată a unei amenzi ridicate dacă ar putea beneficia de o înțelegere ilicită și, ulterior, de o reducere a amenzii pentru motivul că avuseseră doar un rol limitat în aplicarea încălcării, deși atitudinea acestora a determinat și alte întreprinderi să se comporte într-un mod care aduce o atingere mai mare concurenței (Hotărârea Mannesmannröhren-Werke/Comisia, punctul 73 de mai sus, punctele 277 și 278, și Hotărârea Itochu/Comisia, punctul 103 de mai sus, punctul 145).

242 În plus, în liniile directoare nu se arată că fiecare dintre circumstanțele atenuante enumerate la punctul 3 din aceste linii directoare trebuie luată în considerare de Comisie în mod separat și sistematic. Potrivit acestei jurisprudențe, rezultă că aceasta nu este obligată să acorde în mod automat o reducere suplimentară în acest temei, caracterul adecvat al unei eventuale reduceri a amenzii în temeiul circumstanțelor atenuante trebuind să fie apreciat din punct de vedere global, ținând seama de ansamblul circumstanțelor pertinente.

243 În prezenta cauză, în considerentul (380) al deciziei atacate, Comisia a precizat următoarele:

„Romana Tabacchi nu a participat la anumite aspecte ale înțelegerii (și anume, în principal, cele referitoare la achizițiile directe la producători, de la care a început să achiziționeze cantități limitate abia în 2000) [...] În plus, comportamentul Romana Tabacchi a perturbat adeseori obiectul înțelegerii astfel încât ceilalți participanți au

trebuie să discute împreună reacția pe care o vor avea față de acest comportament [...] Aceste elemente determină o reducere cu 30 % a cuantumului de bază al amenzii care urmează a fi aplicată Romana Tabacchi.”

- 244 Astfel cum susține în mod întemeiat Comisia, din simpla interpretare a acestui considerent rezultă că circumstanța evocată de reclamantă în această critică a fost luată deja în considerare în mod corespunzător.
- 245 Din ansamblul considerațiilor de mai sus rezultă că argumentele și criticile formulate de reclamantă în cadrul acestui motiv trebuie respinse ca nefondate.

6. Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe caracterul inechitabil și disproporționat al amenzii în raport cu structura patrimonială și cu capacitatea contributivă a reclamantei

Argumentele părților

- 246 Reclamanta apreciază că amenda care i-a fost aplicată, echivalentă cu aproximativ dublul valorii capitalului său social, este injustă și disproporționată. În special, cazul de față ar fi un exemplu de situație de „administrare defectuoasă” din partea Comisiei. Astfel, exercitarea abuzivă a competențelor sale discreționare în materia calculului amenzilor ar avea, în speță, o gravitate neobișnuită din moment ce este însoțită de aplicarea unei politici de clemență față de membrii cei mai importanți și cu cea mai mare putere economică din cadrul înțelegerii, care conduce la un rezultat global de o inechitate rară. Neglijența și atitudinea superficială a Comisiei față de reclamantă ar fi produs o situație paradoxală în care aceasta ar fi întreprinderea căreia i s-ar fi

aplicat sancțiunea cea mai ridicată în procentaj, și anume 10% din cifra sa de afaceri, și ar fi, în esență, obligată să părăsească piața, deși a fost singura care a pus în pericol stabilitatea înțelegerii și care a luat parte la aceasta în cursul unei perioade reduse, participarea sa limitându-se, de altfel, la câteva aspecte ale înțelegerii.

247 Împărțirea inegală realizată prin decizia atacată între membrii „nucleului dur” al înțelegerii, care au beneficiat de clemența Comisiei, și reclamanta ar decurge dintr-o aplicare mecanică și formalistă a liniilor directoare, care ar fi contrară cerințelor de individualizare și de gradare a pedepsei.

248 În această privință, reclamanta subliniază de asemenea că cuantumul amenzii sale anterior aplicării limitei maxime de 10% din cifra de afaceri prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 (8,75 milioane de euro) echivala cu peste 42% din cifra sa de afaceri în 2004/2005, în condițiile în care amenda impusă Deltafina (30 de milioane de euro) nu reprezenta decât 31% din cifra de afaceri a acesteia în aceeași perioadă. Comisia ar fi trebuit să prevină astfel de „efecte colaterale”, acordându-le o atenție maximă în cadrul aplicării liniilor directoare, în stadiul deciziei finale.

249 Pe de altă parte, nu numai că amenda care a fost aplicată reclamantei ar încălca principiul proporționalității, ci aceasta ar fi, în esență, lipsită de efect util, în măsura în care ar pune în pericol în mod iremediabil existența ei. Astfel, întrucât această amendă ar echivala cu aproximativ dublul capitalului social al reclamantei, ar putea determina, în cazul executării, lichidarea reclamantei.

250 În plus, reclamanta invocă punctul 5 litera (b) din liniile directoare, care ar trebui interpretat în sensul că o întreprindere este considerată ca aflându-se în incapacitate de plată în cazul în care impunerea unei sancțiuni pecuniare în quantum ridicat poate să îi cauzeze un prejudiciu financiar și economic dintre cele mai grave sau chiar să provoace imediat intrarea sa în lichidare sau insolabilitatea, care conduce la falimentul său. De altfel, reclamanta amintește că, potrivit jurisprudenței, capacitatea contributivă reală a unei întreprinderi ar avea un rol doar în contextul său social specific, constând în consecințele pe care le poate avea plata amenzii în ceea ce privește creșterea șomajului sau deteriorarea sectoarelor economice în amonte și în avalul întreprinderii în cauză. În opinia reclamantei, amenda care i-a fost aplicată este de natură să determine o astfel de deteriorare a pieței în amonte.

251 Astfel, după cum ar confirma declarația făcută la 16 ianuarie 2006 de domnul E., directorul Centrului de cooperare agroalimentară (Centro cooperativo agroalimentare, CECAS) și vicepreședintele Federației naționale a cooperativelor agricole și agroalimentare (Federazione nazionale delle cooperative agricole e agroalimentari, Fedagri), precum și președintele comitetului „Tutun” (Consulta Tabacco) în cadrul acestei organizații, dispariția reclamantei de pe piață ar avea drept consecință eliminarea sau reducerea drastică a exporturilor de tutun cultivat de operatori stabiliți în Italia, pentru care aceasta reprezintă un punct de referință pentru exportul către anumite „piețe de nișă”. Reclamanta afirmă că dispariția sa ar avea consecințe dezastruoase asupra sectorului tutunului negru italian și a soiului de tutun Burley produs în zona Bénévent (Italia). În cazul dispariției reclamantei, întreprinderile producătoare ale soiurilor pe care le comercializează nu ar mai dispune de piețe de desfacere, ceea ce ar avea un impact asupra ocupării forței de muncă și, în general, asupra economiei regiunilor destinate în special agriculturii.

252 Pe de altă parte, dispariția sa de pe piață nu ar corespunde nicidecum obiectivului de promovare a concurenței și a pieței, aceasta din urmă suferind o agravare a nivelului său de concentrare. Astfel, dat fiind că, la 13 mai 2005, Dimon și SCC au fuzionat în Statele Unite pentru a forma Alliance One, ceea ce a determinat ieșirea de pe piață

a filialelor italiene respective ale acestora Dimon Italia și Transcatab, piața tutunului italian ar fi pe viitor monopolul unui procesator, Deltafina. Plata amenzii de 2 milioane de euro aplicată de Comisie ar avea astfel drept efect dispariția reclamantei de pe piață spre marele avantaj al Deltafina, care ar fi ultimul procesator important prezent în Italia.

- 253 Prin aplicarea unei sancțiuni atât de disproporționate, Comisia ar fi neglijat în speță aspectul de „prevenire specială” și ar fi aplicat o sancțiune „exemplară” ilicită.
- 254 Comisia solicită respingerea motivului.

Aprecierea Tribunalului

- 255 În esență, reclamanta afirmă că, în decizia atacată, Comisia i-a aplicat o amendă care ar încălca, prin natura sa, principiul proporționalității și nu ar ține seama de capacitatea sa contributivă reală în contextul social particular.
- 256 În această privință, în primul rând, reclamanta susține, în general, că, în decizia atacată, Comisia i-a aplicat o amendă inechitabilă și disproporționată în raport cu cifra sa de afaceri și cu capitalul său social, ceea ce ar pune serios în pericol existența acesteia.

257 Cu toate acestea, este necesar să se amintească, mai întâi, că afirmația reclamantei potrivit căreia o sancțiune egală cu limita maximă de 10 % din cifra sa de afaceri totală, prevăzută la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, echivalează cu o sancțiune maximă este eronată. Astfel, după cum rezultă din jurisprudență, această limită are un obiectiv distinct și autonom în raport cu cel al criteriilor privind gravitatea și durata încălcării, și anume să evite aplicarea unor amenzi pe care, după toate probabilitățile, întreprinderile, având în vedere dimensiunea lor, astfel cum este determinată prin cifra lor de afaceri totală, chiar dacă aproximativ și imperfect, nu vor fi în măsură să le plătească (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 280 și 282, și Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2008, Knauf Gips/Comisia, T-52/03, nepublicată în Repertoriu, punctul 452). Astfel, spre deosebire de ceea ce lasă reclamanta să se înțeleagă, această limită, prevăzută de legiuitor, este uniform aplicabilă tuturor întreprinderilor și este stabilită în funcție de dimensiunea fiecăreia dintre acestea și urmărește evitarea amenzilor în cuantum excesiv și disproporționat (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 281, și Hotărârea Knauf Gips/Comisia, citată anterior, punctul 453 și jurisprudența citată). Singura consecință posibilă a unei astfel de limite este reducerea cuantumului amenzii calculat pe baza criteriilor privind gravitatea și durata încălcării la nivelul maxim autorizat atunci când amenda depășește acest nivel. Aplicarea acestuia presupune că întreprinderea în cauză nu plătește toată amenda care ar fi, în principiu, datorată în baza unei aprecieri întemeiate pe criteriile respective (a se vedea Hotărârea Knauf Gips/Comisia, citată anterior, punctul 454 și jurisprudența citată).

258 În continuare, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia amenda care a fost aplicată reclamantei ar pune serios în pericol existența acesteia și ar putea conduce la lichidarea reclamantei, trebuie să se precizeze că, potrivit jurisprudenței, Comisia nu este obligată ca, la stabilirea cuantumului amenzii, să țină seama de situația financiară deficitară a unei întreprinderi interesate, având în vedere că recunoașterea unei asemenea obligații ar echivala cu conferirea unui avantaj concurențial nejustificat întreprinderilor care sunt cel mai puțin adaptate la condițiile pieței (Hotărârea Curtii Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 327, și Hotărârea din 29 iunie 2006, SGL Carbon/Comisia, C-308/04 P, Rec., p. I-5997, punctul 105; a se vedea de asemenea Hotărârea Tribunalului Union Pigments/Comisia, punctul 212 de mai sus, punctul 175 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 28 aprilie 2010, BST/

Comisia, T-452/05, Rep., p. II-1373, punctul 95). În plus, în prezenta cauză, reclamanta nici nu a evocat un astfel de argument în cursul procedurii administrative.

259 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei privind, mai precis, compararea cuantumului de plecare al amenzii sale, care reprezintă peste 42 % din cifra sa de afaceri, cu cel al amenzii aplicate Deltafina, care nu reprezintă decât 31 % din cifra de afaceri a acesteia din urmă, trebuie să se amintească faptul că numai amenda impusă în final trebuie să fie redusă la limita maximă prevăzută la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. Această dispoziție nu interzice Comisiei să se raporteze, în cursul calculului său, la un quantum intermediar superior limitei respective, în măsura în care amenda impusă în final nu o depășește (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II, punctul 109 de mai sus, punctele 592 și 593, și Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 278; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 97 de mai sus, punctul 367). Rezultă că, în nicio etapă a aplicării liniilor directe, Comisia nu are obligația să garanteze că în cuantumurile intermediare ale amenzilor reținute se reflectă orice diferență existentă între cifrele de afaceri globale ale întreprinderilor în cauză (Hotărârea Tribunalului din 6 mai 2009, Wieland-Werke/Comisia, T-116/04, Rep., p. II-1087, punctul 87). De altfel, întrucât Comisia nu este obligată să garanteze nici că în cuantumurile finale ale amenzilor obținute prin calculul său pentru întreprinderile în cauză se reflectă orice diferență existentă între acestea în ceea ce privește cifra lor de afaceri, reclamanta nu îi poate reproșa în prezenta cauză că i s-a aplicat o amendă superioară, ca procentaj din cifra de afaceri totală, față de cea aplicată întreprinderii Deltafina (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 315; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea SNCZ/Comisia, punctul 89 de mai sus, punctul 114).

260 Pe de altă parte, în mod contrar susținerilor reclamantei, articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 nu impune ca, atunci când sunt aplicate amenzi mai multor întreprinderi implicate în aceeași încălcare, cuantumul amenzii aplicate unei întreprinderi de dimensiuni mici sau mijlocii, exprimat ca procentaj din cifra de afaceri, să nu fie superior celui al amenzilor aplicate întreprinderilor mai mari. Astfel, din această dispoziție reiese că, atât pentru întreprinderile de dimensiuni mici sau mijlocii, cât și pentru cele de dimensiuni mari, trebuie să se ia în considerare gravitatea

și durata încălcării la stabilirea cuantumului amenzii. În această privință, trebuie să se mai sublinieze că, astfel cum s-a arătat deja la punctul 228 de mai sus, niciun element nu obligă Comisia să reducă amenzile atunci când întreprinderile vizate sunt IMM-uri. Astfel, nu există niciun motiv ca IMM-urile să fie tratate diferit de celelalte întreprinderi. Faptul că întreprinderile sunt IMM-uri nu le exonerează de obligația de a respecta normele de concurență.

261 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentele reclamantei referitoare la necesitatea pentru Comisie de a lua în considerare capacitatea sa contributivă reală într-un „context social particular”, în sensul punctului 5 litera (b) din liniile directoare, se impune constatarea că, oricât de pertinente ar fi aceste argumente, din niciun element din dosar nu rezultă că, în cursul procedurii administrative, reclamanta a susținut existența unui asemenea „context” sau că a invocat aspecte privind capacitatea sa contributivă reală.

262 Reclamanta a susținut abia în cursul judecății că dispariția sa de pe piață, din cauza cuantumului ridicat al amenzii, ar determina, pe de o parte, o deteriorare a pieței în amonte, în măsura în care această dispariție ar implica eliminarea sau reducerea drastică a exporturilor de tutun cultivat de anumiți operatori stabiliți în Italia și, pe de altă parte, efecte dezastruoase pentru ocuparea forței de muncă și pentru economia din anumite regiuni vizate destinate în special agriculturii, în măsura în care reclamanta ar fi singurul cumpărător al tutunului negru vândut de cel mai important consorțiu de cooperative care îl produc, precum și al unui soi de tutun (Burley) produs în zona Bénévent.

263 În consecință, reclamanta nu poate reproșa în prezent Comisiei lipsa investigației în ceea ce privește aplicarea punctului 5 litera (b) din liniile directoare, a cărui sferă de aplicare a fost apreciată, de exemplu, în considerentul (384) al deciziei atacate în legătură cu un argument evocat în această privință de Transcatlab drept răspuns la comunicarea privind obiecțiunile.

264 Din ansamblul considerațiilor de mai sus rezultă că argumentele și criticile invocate de reclamantă în cadrul celui de al cincilea motiv trebuie respinse ca nefondate.

7. Cu privire la exercitarea de către Tribunal a competenței sale de fond și cu privire la stabilirea cuantumului final al amenzii

265 Dincolo de simplul control al legalității sancțiunii, care nu permite decât respingerea acțiunii în anulare sau anularea actului atacat, competența de fond conferită Tribunalului, în aplicarea articolului 229 CE, de articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003 autorizează această instanță să substituie propria apreciere celei a Comisiei și, în consecință, să reformeze actul atacat, chiar și în lipsa anulării, ținând seama de toate împrejurările de fapt, în special prin modificarea amenzii aplicate atunci când problema cuantumului acesteia este supusă aprecierii sale (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P, Rep., p. I-1331, punctele 61 și 62, și Hotărârea Curții din 3 septembrie 2009, Pym și Pym Consumer/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 86 și jurisprudența citată).

266 În această privință, trebuie subliniat că, prin natura sa, stabilirea unei amenzi de către Tribunal nu este un exercițiu aritmetic exact. Pe de altă parte, Tribunalul nu este legat de calculele Comisiei și nici de liniile directe ale acesteia atunci când se pronunță în temeiul competenței sale de fond (a se vedea în acest sens Hotărârea BASF și UCB/Comisia, punctul 55 de mai sus, punctul 213 și jurisprudența citată), ci trebuie să efectueze propria apreciere, ținând seama de toate împrejurările cauzei.

267 Din aprecierea efectuată de Tribunal în cadrul celor de al doilea și de al treilea motiv de mai sus rezultă că, la calcularea cuantumului amenzii, Comisia a săvârșit, pe de o parte, erori de apreciere a faptelor în ceea ce privește durata participării reclamantei

la înțelegere și, pe de altă parte, a încălcat principiul egalității de tratament prin aprecierea ponderii specifice a acestei participări.

- 268 În ceea ce privește nelegalitatea săvârșită de Comisie referitor la calculul duratei încălcării în ceea ce privește reclamanta, trebuie să se amintească faptul că, astfel cum s-a constatat la punctul 30 de mai sus, Comisia i-a reproșat că a participat la înțelegerea procesatorilor în perioada cuprinsă între octombrie 1997 și până la 19 februarie 2002, această din urmă dată corespunzând datei încetării încălcării, participarea sa fiind suspendată între 5 noiembrie 1999 și 29 mai 2001 [considerentele (302) și (378) ale deciziei atacate]. Întrucât participarea reclamantei a durat peste doi ani și opt luni, Comisia a aplicat o majorare de 25 % la amenda aplicată. Prin urmare, cuantumul de bază al acesteia a fost stabilit la 12,5 milioane de euro [a se vedea considerentul (379) al deciziei atacate].
- 269 Or, astfel cum s-a arătat în cadrul aprecierii celui de al treilea motiv (a se vedea punctele 134-143 și 150-165 de mai sus), Comisia a considerat în mod eronat că reclamanta participase la înțelegere în cursul perioadei amintite și își suspendase participarea între noiembrie 1999 și mai 2001. Astfel, în ceea ce privește perioada până la 5 noiembrie 1999, din considerațiile prezentate, printre altele, la punctele 134-149 de mai sus rezultă că Comisia nu era îndreptățită să rețină această dată drept data încetării participării reclamantei la înțelegere, în condițiile în care elementele de probă apreciate în această privință în decizia atacată, precum și celelalte elemente din dosar îi permiteau să considere numai că această participare era dovedită doar până în februarie 1999.
- 270 În ceea ce privește pretinsa reluare a participării reclamantei la înțelegere în cursul perioadei cuprinse între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002, rezultă din considerațiile prezentate, printre altele, la punctele 150-164 de mai sus că toate indiciile de care dispunea Comisia nu erau suficiente pentru a concluziona în sensul participării reclamantei la înțelegere în cursul perioadei amintite și că, în consecință, Comisia a săvârșit o eroare de apreciere a faptelor în sensul că a considerat că reclamanta se alăturase din nou înțelegerii în cursul acestei perioade.

- 271 Având în vedere aprecierile de mai sus, durata încălcării care trebuie luată în considerare pentru stabilirea amenzii trebuie redusă la 16 luni.
- 272 În ceea ce privește cealaltă nelegalitate săvârșită de Comisie, din cuprinsul punctelor 176-195 de mai sus rezultă că decizia atacată conține o încălcare a principiului egalității de tratament, în sensul că Comisia a reținut, în privința reclamantei, anul 2001 drept an de referință pentru stabilirea cuantumului de plecare al amenzii.
- 273 Astfel, din considerentele (370)-(373) ale deciziei atacate rezultă că Comisia a determinat ponderea relativă a întreprinderilor care au participat la înțelegere în funcție de cotele de piață pe care le dețineau în cursul ultimului an complet al încălcării.
- 274 Totuși, opțiunea de a reține anul 2001, care, pentru motivele prezentate la punctele 182-186 de mai sus, nu putea fi considerat în niciun caz ultimul an complet al participării reclamantei la încălcare, a determinat Comisia să ia în considerare o cotă de piață a acesteia de 8,86% [a se vedea considerentul (40) al deciziei atacate]. Or, această cotă de piață era semnificativ superioară celei pe care reclamanta o deținea în timpul ultimului an complet al participării sale la încălcare, și anume o cotă de piață de 2,71% în 1998, astfel cum rezultă din comunicarea reclamantei – pe care Comisia a depus-o la dosar ca urmare a unei măsuri de organizare a procedurii adoptate de Tribunal – menționată la nota de subsol 21 din decizia atacată (a se vedea de asemenea, în această privință, punctul 191 de mai sus).
- 275 Astfel, întrucât, după cum se pretinde, diferența existentă între cota de piață a reclamantei luată în considerare de Comisie și cele deținute de Mindo și, respectiv, de Transcatlab în 2001 nu este semnificativă, în condițiile în care acestea se situau, toate, într-un interval de aproximativ 9%-11% [a se vedea considerentul (373) al deciziei atacate], Comisia a considerat că aceste trei întreprinderi puteau fi clasificate în

aceeași categorie, pentru care quantumul de plecare al amenzii a fost stabilit la 10 milioane de euro, quantum care, ținând seama de considerațiile de mai sus, nu reflecta „ponderea specifică” a reclamantei și repercusiunile probabile ale comportamentului său ilicit.

276 Rezultă că eroarea săvârșită de Comisie, prin reținerea cotei de piață deținute de reclamantă în 2001, a determinat clasificarea eronată a acesteia într-o altă categorie de întreprinderi, ceea ce a determinat Comisia, în ultimă instanță, să stabilească un quantum de plecare al amenzii care trebuia aplicată reclamantei disproporționat în raport cu ponderea relativă reală a acesteia în cadrul încălcării.

277 În consecință, erorile săvârșite de Comisie, pe de o parte, în ceea ce privește durata participării reclamantei la încălcare și, pe de altă parte, în ceea ce privește stabilirea cotei de piață a reclamantei și, pentru acest motiv, clasificarea în aceeași categorie cu întreprinderi cu o dimensiune diferită, precum și o pondere diferită în cadrul înțelegerii, au determinat Comisia să atribuie, în esență, reclamantei un rol în înțelegere asemănător cu cel pe care îl aveau ceilalți trei procesatori, și anume Delfina, Dimon Italia și Transcatub.

278 În această privință, trebuie să se arate că participarea reclamantei la înțelegere se distinge clar de participarea acestor alți trei procesatori, care aparțineau toți unor grupuri multinaționale. Astfel, aceștia din urmă sunt singurii care au creat înțelegerea și care au participat la toate aspectele ei de la începutul încălcării până la încetarea acesteia. În plus, spre deosebire de reclamantă, cei trei procesatori menționați mai sus erau toți membri ai APTI [considerentul (45) al deciziei atacate], al cărei comportament au încercat să îl condiționeze [considerentul (244) al deciziei atacate]. În sfârșit, astfel cum rezultă din decizia atacată [a se vedea printre altele considerentul (380)], reclamanta nu numai că a participat în mod discontinuu la înțelegere, ci, cu ocazia participării sale, a și perturbat adeseori funcționarea acesteia.

279 Pe de altă parte, este necesar să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, amenzi aplicate pentru încălcările articolului 81 CE, precum cele prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, au drept obiect reprimarea actelor nelegale ale întreprinderilor în cauză, precum și descurajarea atât a întreprinderilor în discuție, cât și a altor operatori economici să încalce, în viitor, normele dreptului concurenței al Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 17 iunie 2010, Lafarge/Comisia, C-413/08 P, Rep., p. I-5361, punctul 102 și jurisprudența citată). Astfel, luarea în considerare a dimensiunii și a resurselor globale ale întreprinderii în cauză pentru a asigura un efect descurajator suficient al amenzii se explică prin impactul urmărit în ceea ce privește întreprinderea căreia i se aplică, întrucât sancțiunea nu trebuie să fie neglijabilă în special din perspectiva capacității financiare a acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea Lafarge/Comisia, citată anterior, punctul 104).

280 În plus, trebuie amintit că principiul proporționalității impune ca actele instituțiilor să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea obiectivelor legitime urmărite de reglementarea în cauză, subînțelegându-se că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate (a se vedea jurisprudența menționată la punctul 104 de mai sus). Rezultă că amenzi nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile urmărite, și anume în raport cu respectarea normelor de concurență, iar cuantumul amenzii aplicate unei întreprinderi în temeiul unei încălcări în materie de concurență trebuie să fie proporțional cu încălcarea, apreciată în ansamblul ei, ținând seama în special de gravitatea acesteia (a se vedea jurisprudența menționată la punctul 105 de mai sus).

281 În speță, reclamanta este o întreprindere de dimensiuni mici, al cărei capital social se ridică în 2005 doar la 1,1 milioane de euro și a cărei structură a acționariatului este familială, acest capital fiind deținut doar de două persoane fizice, soții B. (Ordonanța Romana Tabacchi/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctele 70 și 123). De asemenea, rezultă din constatările efectuate în cadrul procedurii măsurilor provizorii referitoare la prezenta cauză că, în 2005, pentru a contribui la constituirea unei rezerve în vederea acoperirii riscului de plată a unei amenzi în cuantum de 1 milion de euro, reclamanta a trebuit să vândă o uzină situată la Cerratina, în localitatea Pianella (Italia),

reducând astfel valoarea activelor imobiliare la o sumă inferioară cuantumului amenzii aplicate de Comisie (Ordonanța Romana Tabacchi/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctele 87 și 107).

282 În ceea ce privește efectele înscrierii unei amenzi în cuantum de 2,05 milioane de euro în conturile sale, reclamanta a susținut de asemenea în cadrul procedurii referitoare la măsurile provizorii, fără a fi contestată cu privire la acest aspect de Comisie, că, în temeiul articolului 2447 și al articolului 2484 al patrulea paragraf din codice civile (Codul civil italian), înscrierea în bilanț a unui post de pasiv echivalent cu dublul capitalului social, precum în cazul de față, este de natură să reducă acest capital la 0. Mai concret, în cazul reducerii capitalului social al unei societăți pe acțiuni (SA) la un nivel inferior nivelului minim legal, aceasta se confruntă, în esență, cu următoarea alegere: organizarea dizolvării acesteia sau recapitalizarea (a se vedea în acest sens Ordonanța Romana Tabacchi/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctele 88 și 123). În această privință, din constatările efectuate în cadrul procedurii referitoare la măsurile provizorii rezultă că, începând cu 13 iulie 2006, reclamanta a demonstrat corespunzător cerințelor legale că nu era în măsură, asemenea celor doi acționari ai săi, să constituie decât o garanție bancară pentru plata amenzii de 2,05 milioane de euro aplicată de Comisie (Ordonanța Romana Tabacchi/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctele 100-122). Trebuie subliniat în mod special că s-a demonstrat că acționarii reclamantei nu au posibilitatea de a constitui o garanție bancară pentru întregul cuantum al amenzii și, așadar, în orice caz, nu pot contribui la capitalul societății într-o măsură suficientă pentru evitarea intrării în lichidare a acesteia (a se vedea în acest sens Ordonanța Romana Tabacchi/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 123). De asemenea, băncile obișnuite ale reclamantei întrerupseseră liniile de credit ca urmare a înrăutățirii situației acesteia (Ordonanța Romana Tabacchi/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 85). În plus, în prezenta cauză, niciun element nu permite să se indice că această înrăutățire are o origine frauduloasă prin care s-a urmărit evitarea plății amenzii.

283 Ținând seama de aceste circumstanțe, Tribunalul consideră că o amendă în cuantum de 2,05 milioane de euro, precum cea aplicată de Comisie la 20 octombrie 2005, este de natură să determine, ca atare, intrarea în lichidare a reclamantei și, în consecință, dispariția sa de pe piață, care pare susceptibilă, pe de altă parte, să aibă repercusiuni importante, evocate de reclamantă în cadrul celui de al cincilea motiv.

284 Având în vedere considerațiile de mai sus, ținând seama, printre altele, de efectul cumulativ al nelegalităților constatate anterior, precum și de capacitatea financiară scăzută a reclamantei, Tribunalul consideră că se va face o apreciere justă a tuturor împrejurărilor cauzei prin stabilirea cuantumului final al amenzii aplicate reclamantei la 1 milion de euro. Astfel, o amendă cu un asemenea cuantum permite sancționarea eficace a comportamentului nelegal al reclamantei, într-un mod care nu poate fi neglijat și care rămâne suficient de disuasiv. Orice amendă care depășește acest cuantum ar fi disproporționată în raport cu încălcarea reproșată reclamantei apreciată în ansamblu.

285 În prezenta cauză, o amendă în cuantum de 1 milion de euro constituie sancțiunea justă a comportamentului reproșat reclamantei.

286 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, este necesar, în primul rând, să se anuleze articolul 1 litera (b) din decizia atacată, în sensul că privește încălcarea reproșată reclamantei pentru perioada ulterioară lunii februarie 1999, în al doilea rând, să se stabilească cuantumul amenzii aplicate reclamantei la 1 milion de euro și, în al treilea rând, să se respingă acțiunea cu privire la restul capetelor de cerere.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 287 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. În temeiul alineatului (3) primul paragraf din aceeași dispoziție, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată.
- 288 În prezenta cauză, trebuie să se arate că a fost admisă partea esențială a concluziilor reclamantei. Prin urmare, se va face o apreciere justă a împrejurărilor cauzei dacă se hotărăște că Comisia va suporta propriile cheltuieli de judecată, precum și cheltuielile de judecată efectuate de reclamantă.
- 289 În ceea ce privește procedura referitoare la măsurile provizorii în cauza T-11/06 R, Tribunalul apreciază, în lumina ordonanței președintelui Tribunalului din 13 iulie 2006, că este necesar să se dispună că Comisia suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și cheltuielile de judecată efectuate de reclamantă în cadrul acestei proceduri.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a treia)

declară și hotărăște:

- 1) **Anulează articolul 1 litera (b) din Decizia C(2005) 4012 final a Comisiei din 20 octombrie 2005 privind o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) [CE] (cazul COMP/C.38.281/B.2 – Tutun brut – Italia), întrucât**

Comisia Europeană a constatat că Romana Tabacchi Srl a luat parte la încălcarea ulterior lunii februarie 1999.

- 2) Stabilește cuantumul amenzii aplicate Romana Tabacchi la 1 milion de euro.**
- 3) Respinge în rest acțiunea.**
- 4) Comisia suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Romana Tabacchi.**
- 5) În cauza T-11/06 R, Comisia suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Romana Tabacchi.**

Azizi

Cremona

Frimodt Nielsen

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 5 octombrie 2011.

Semnături

Cuprins

Istoricul cauzei	II - 6698
1. Procedura administrativă	II - 6699
2. Decizia atacată	II - 6701
Stabilirea cuantumului de plecare al amenzilor	II - 6702
Gravitate	II - 6702
Tratamentul diferențiat	II - 6703
Stabilirea cuantumului de bază al amenzilor	II - 6705
Circumstanțe atenuante	II - 6706
Limita maximă a amenzii prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003	II - 6708
Aplicarea Comunicării privind cooperarea	II - 6708
Cuantumul final al amenzilor	II - 6709
Procedura și concluziile părților	II - 6710
În drept	II - 6712
1. Cu privire la cererea referitoare la proba cu martori	II - 6713
	II - 6791

2. Cu privire la primul motiv, întemeiat pe lipsa investigării, pe nemotivare sau pe caracterul illogic al motivării, precum și pe o încălcare a principiilor egalității de tratament și proporționalității, în ceea ce privește omisiunea Comisiei de a lua în considerare lipsa impactului real al înțelegerii asupra pieței II - 6713
- Argumentele părților II - 6713
- Aprecierea Tribunalului II - 6716
- Considerații generale II - 6717
- Cu privire la lipsa luării în considerare a impactului real al înțelegerii asupra pieței la stabilirea amenzii II - 6721
- Cu privire la încălcarea principiilor egalității de tratament și proporționalității II - 6727
- Cu privire la nemotivare și la caracterul illogic al acesteia II - 6729
3. Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe nemotivare și pe lipsa investigării, precum și pe încălcarea sarcinii probei, în ceea ce privește durata participării reclamantei la pretinsa încălcare II - 6731
- Argumentele părților II - 6731
- Aprecierea Tribunalului II - 6735
- Cu privire la data de încetare a participării reclamantei la înțelegere în 1999 .. II - 6739
- Cu privire la participarea reclamantei la înțelegere în perioada cuprinsă între 29 mai 2001 și 19 februarie 2002 II - 6744
- Cu privire la faxul transmis de Deltafina la 29 mai 2001 II - 6745
- Cu privire la reuniunile din 16 noiembrie 2001 și din 8 ianuarie 2002 II - 6747

4. Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe caracterul illogic al motivării și pe încălcarea principiului egalității de tratament în stabilirea cuantumului de plecare al amenzii	II - 6750
Argumentele părților	II - 6750
Aprecierea Tribunalului	II - 6754
5. Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe o reducere insuficientă a cuantumului amenzii în temeiul rolului „perturbant” avut de reclamantă, precum și pe lipsa luării în considerare a altor circumstanțe atenuante	II - 6761
Cu privire la primul aspect, întemeiat pe lipsa luării în considerare de către Comisie, în temeiul circumstanțelor atenuante, a presiunilor suportate de reclamantă, precum și a rolului pur pasiv avut de aceasta	II - 6761
Argumentele părților	II - 6761
Aprecierea Tribunalului	II - 6764
— Cu privire la critica întemeiată pe lipsa luării în considerare a caracterului forțat al participării reclamantei la înțelegere	II - 6765
— Cu privire la critica întemeiată pe lipsa luării în considerare a rolului exclusiv pasiv sau imitativ al reclamantei	II - 6766
— Cu privire la nemotivare	II - 6771
Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe omisiunea Comisiei de a lua în mod corespunzător în considerare circumstanța atenuantă a unei „schimbări frecvente a finalităților înțelegerii”, care ar fi constat într-o neaplicare sistematică a deciziilor înțelegerii	II - 6772
Argumentele părților	II - 6772
Aprecierea Tribunalului	II - 6773

6. Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe caracterul inechitabil și disproporționat al amenzii în raport cu structura patrimonială și cu capacitatea contributivă a reclamantei	II - 6775
Argumentele părților	II - 6775
Aprecierea Tribunalului	II - 6778
7. Cu privire la exercitarea de către Tribunal a competenței sale de fond și cu privire la stabilirea cuantumului final al amenzii	II - 6782
Cu privire la cheltuielile de judecată	II - 6789